

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)
TUTANAK DERGİSİ

10'uncu Toplantı
11 Kasım 2025 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine, engelli hakları alanındaki gelişmelere, bugünkü toplantıda sunum yapacak kurumlara, Komisyonun Trabzon'da gerçekleştirdiği ve cuma günü Kahramanmaraş'ta gerçekleştireceği bölgesel toplantılara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın, engellilik açısından mevzuat düzeyinde gelinen nokta, Adalet Bakanlığı politika belgeleri, kurumsal altyapı, farkındalık çalışmaları, planlanan çalışmalar, adliyelerin erişilebilirliği ve erişilebilirlik sertifikası hakkında sunumu

2.- Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürü Servet Gül'ün, engelli bireylere yönelik yürüttükleri faaliyetler hakkında sunumu

3.- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Hasan Akceviz'in, ceza infaz kurumlarında engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve adalet hizmetlerine erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik yürüttükleri çalışmalar hakkında sunumu

4.- Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürü Mehmet Ökmen'in, son dönemde mevzuatla alakalı yapılan değişiklikler hakkında sunumu

5.- Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Kemal Aytaç'ın, engelliler açısından cezaevlerinin koşulları hakkında sunumu

6.- Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Sözcüsü Özlem Kara'nın, engelli bireylerin adli mekanizmalara erişimle ilgili sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

7.- Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Üyesi Deniz Yazgan Şenay'ın, engelli bireylerin adalete erişimde karşılaştıkları spesifik sorunlar hakkında sunumu

8.- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İkinci Başkanı Muhammet Ecevit Carti'nin, engellilik açısından Kurumun görev alanı ve faaliyetleri hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN
TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

-----0-----

10'uncu Toplantı
11 Kasım 2025 Salı

-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.36'da açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, Komisyonun bugünkü gündemine, engelli hakları alanındaki gelişmelere, bugünkü toplantıda sunum yapacak kurumlara, Komisyonun Trabzon'da gerçekleştirdiği ve cuma günü Kahramanmaraş'ta gerçekleştireceği bölgesel toplantılara ilişkin açıklama yaptı.

Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya tarafından, engellilik açısından mevzuat düzeyinde gelinen nokta, Adalet Bakanlığı politika belgeleri, kurumsal altyapı, farkındalık çalışmaları, planlanan çalışmalar, adliyelerin erişilebilirliği ve erişilebilirlik sertifikası,

Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürü Servet Gül tarafından, engelli bireylere yönelik yürüttükleri faaliyetler,

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Hasan Akceviz tarafından, ceza infaz kurumlarında engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve adalet hizmetlerine erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik yürüttükleri çalışmalar,

Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürü Mehmet Ökmen tarafından, son dönemde mevzuatla alakalı yapılan değişiklikler,

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Kemal Aytaç tarafından, engelliler açısından cezaevlerinin koşulları,

Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Sözcüsü Özlem Kara tarafından, engelli bireylerin adli mekanizmalara erişimle ilgili sorunları ve çözüm önerileri,

Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Üyesi Deniz Yazgan Şenay tarafından, engelli bireylerin adalete erişimde karşılaştıkları spesifik sorunlar,

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İkinci Başkanı Muhammet Ecevit Carti tarafından, engellilik açısından Kurumun görev alanı ve faaliyetleri,

Hakkında sunum yapıldı.

Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 17.41'de son verildi.

11 Kasım 2025 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 15.36

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)
BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARIEROĞLU (Ankara)
SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)
KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, çok kıymetli milletvekillerimiz, Komisyon üyelerimiz, değerli misafirlerimiz, değerli uzman arkadaşlarım, kıymetli basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine, engelli hakları alanındaki gelişmelere, bugünkü toplantıda sunum yapacak kurumlara, Komisyonun Trabzon'da gerçekleştirdiği ve cuma günü Kahramanmaraş'ta gerçekleştireceği bölgesel toplantılara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bugün yine bir Komisyon toplantısı vesilesiyle bir aradayız ve çok kritik başlıkları bugün hep birlikte değerlendireceğiz: Adalet, fırsat eşitliği ve hak arama yolları. Adalet Bakanlığımız, mevzuatın hazırlayıcısı, yargı sisteminin çatısı, hak arama yollarının ana adresi; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, ayrımcılıkla mücadele ulusal eşitlik kurumu ve izleme mekanizması; Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu ise sahada, adliye koridorlarında, iş yerlerinde, okullarda nerede hak ihlali var ise o süreçte her engelli bireyin yanında bir savunucu olması gereken bir güç. İşte, bugün hep birlikte bu 3 kıymetli alanı temsil eden değerli paydaşlarımızı dinleyeceğiz. Bu tabloyu son derece kıymetli bulduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Biliyorsunuz, ülkemiz engelli hakları alanında 2005 yılında çok önemli bir eşiği aştı. 1 Temmuz 2005'te yürürlüğe giren 5378 sayılı Kanun bizim için tam anlamıyla bir dönüm noktasıdır, bir milattır. O günden sonra, engellilik artık bir tıbbi konu değil sosyal boyutları olan bir hak meselesi olarak ele alınmaya başlamıştır. Bu kanunla birlikte engelli bireyin tanımı netleştirilerek ayrımcılık yasağı hukuk metinlerine açık bir şekilde girmiştir. Erişilebilirlik devletin ve yerel yönetimlerin bir ödevi, bir görevi hâline gelmiştir; eğitimde kaynaştırma ve bütünleştirme politika belgesi olmaktan çıkıp bir hukuk düzeninde yer almıştır; istihdamda kota sistemi güçlendirilmiş, korumalı iş yerleri tanımlanmış, evde bakım hizmetleri yasal zemine oturtulmuştur; en önemlisi ise bireylerimizin topluma etkin katılımı devlet politikası olarak kabul edilmiştir. Bugün üretimde, sporda, sanatta, akademiye, kamuda, her alanda engelli bireylerimizin imzası olan, güçlü bir şekilde imzası olan binlerce başarı hikâyesiyle karşılaşılıyor ve bu başarı hikâyelerinin sayısının her geçen gün arttığına da şahitlik ediyoruz. Değerli arkadaşlar, bunlar çok ama çok kıymetli ve biliyoruz ki kıymetli olduğu kadar bunları hep birlikte daha yüksek noktalara taşımak da hepimizin sorumluluğu. Elbette yasa çıkarmak çok kıymetli ama tek başına yetiyor mu? Yetmiyor; o yasayı hayata geçirmek, denetlemek, gerektiğinde güncellemek ve gerektiğinde yeni ihtiyaçlara göre geliştirmek gerekiyor. İşte, bugün Adalet Bakanlığımızdaki arkadaşlarımızdan bu çerçevede bir yaklaşım bekliyoruz. Mevzuat düzeyinde geldiğimiz noktayı, yargı uygulamalarında karşılaşılan güçlükleri, engelli bireylerin adalete erişiminde yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini duymak istiyoruz. Örneğin, engelli birey bir hak ihlali yaşadığında, adliyeye gittiğinde neyle karşılaşılıyor? Adliyeye gittiğinde ifade verirken, duruşma salonunda, uzlaştırma süreçlerinde, ara buluculukta erişilebilirlik nasıl tesis ediliyor? Ceza infaz kurumlarında, çocuk adalet sisteminde, aile mahkemelerinde engelli bireyler için ne tür özel düzenlemeler var, bunlar ne kadar uygulanabiliyor?

Diğer tarafta, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu... Az önce de bahsettim, kilit bir aktör, ayrımcılıkla mücadele noktasında çok önemli bir kurum. Eğitimde, istihdamda, kamu hizmetine erişimde, barınmada, sağlıkta engelli bireyler için ayrımcılık yasağının ne kadar karşılık bulunduğunu Kurumumuzdan dinlemek istiyoruz. Başvuruların sayısı, niteliği, sonuçları, hangi alanlarda yoğunlaştığı, hangi alanlarda sistematik birtakım sıkıntılar olduğunu bizimle paylaşmanız çok kıymetli çünkü ayrımcılık yalnızca bireysel bir haksızlık değil toplumda duvarlar oluşturan, âdeta görünmez duvarlar oluşturan, güveni zedeleyen yapısal bir sorun. O yüzden, bu duvarları yıkmak için, görünmeyen duvarları yıkmak için güçlü mekanizmalara ihtiyacımız var, net tavra ve kararlı uygulamalara ihtiyacımız var.

Tabii, Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu bugün aramızda. İşin sahadaki yüzü ve bir hak ihlali yaşandığında ilk temas kiminle kuruluyor? Avukatlarla kuruluyor. Bu nedenle, avukatların eğitimi, barolardaki engelli hakları merkezlerinin ne durumda olduğu, güçlü olup olmadığı, gerektiğinde güçlendirilmesi; ücretsiz hukuki yardım imkânlarının etkin ve verimli kullanılması çok ama çok kritik bir konu. Engelli bir birey iş yerinde, okulda, hastanede bir sorunla karşılaştığında; bir kamu binasında erişilebilirlik sağlanmadığında, bir hizmete başvuruda geri çevrildiğinde bu durumun hukuki takibi ne derece yapılabilir; biz bugün sizlerden bu anlamda sahada karşılaştığınız örnekleri, yapısal sorunları, elbette iyi uygulama örneklerini ve bu noktadaki yaklaşımınızı, beklentilerinizi, çözüm tekliflerinizi dinlemek istiyoruz.

Tabii, değerli arkadaşlar, Kıymetli Komisyon üyelerimiz; bugüne kadar Komisyon olarak engellilik meselesine sosyal yardım penceresinin çok ötesinde bir anlayışla yaklaştık. Biz bu meseleyi temelde bir hak ve eşit vatandaşlık konusu olarak ele alıyoruz. Erişilebilirlik sadece bir rampadan ibaret değil, bir asansörden ibaret değil; erişilebilirlik adalete erişimi, bilgiye erişimi, şikâyet mekanizmalarına erişimi, savunma hakkına erişimi kapsıyor. Bir hak ihlali gerçekleştiğinde engelli bireyin hakkını arayabileceği yolların fiilen net ve açık olması gerekiyor.

Elbette Türkiye olarak bu anlamda çok ciddi mesafeler aldık ve her gün biz yeni konularla karşılaşılıyor, yeni ihtilaf alanları karşımıza çıkabiliyor, yeni soru işaretleriyle karşılaşılıyor. Dijitalleşme, yapay zekâ, uzaktan çalışma, yeni istihdam modelleri, afet

yönetimi, yaşlanma ve artan engellilik durumları; bütün bunlar hukuk sistemi olarak hak koruma mekanizmamızın da güncel olmasını zorunlu kılıyor. İşte, biz Komisyon olarak bu sürecin tam ortasındayız, yürütme ile sahadaki gerçeklik arasında bir köprü inşa çabamız var. Ben bugünkü sunumların bu köprü için önemli bir aşama olduğunu ifade etmek istiyorum.

Şimdiden, vereceğiniz bütün bilgiler için, katkılarınız için teşekkür ediyorum. Tüm Komisyon üyelerimize bu anlamda şükranlarımı ifade etmek istiyorum.

Tabii, bu hafta yoğun çalışacağız ve onun akabinde cuma günü Kahramanmaraş'ta bölgesel toplantı gerçekleştireceğiz. Biliyorsunuz, en son ve ilk bölgesel toplantımızı Trabzon'da Karadeniz Bölgesi olarak başlattık. Rize Valiliği hariç tüm valiliklerimiz katılım gösterdi, sivil toplum katılım gösterdi, belediyelerimiz bu anlamda katılım gösterdi ve aynı şekilde 11 ilden oluşan Kahramanmaraş odaklı deprem bölgesini konu alan, hem deprem sonrası engellilikle ilgili konuları gündem yapacağımız hem diğer konuları tartışacağımız, dinleyeceğimiz, ortak akli en güçlü şekilde ortaya koyacağımız bir toplantıyı inşallah Komisyon olarak Kahramanmaraş'ta gerçekleştireceğiz; onun akabinde, hem Komisyondaki bilgi alışverişimiz hem de bölgelerdeki istişare toplantılarımız devam edecek.

Bugün süre noktasında çok dikkatli olmamız gerekiyor zira sunumlarımız kapsamlı, davetlimiz çok; o yüzden süreyi de her bir kurum için totalde on beş dakika olarak belirledik ve bu noktada da tüm sunumların akabinde de değerli üyelerimizin katkılarını alacağız.

Evet, Adalet Bakanlığıyla başlıyoruz zannediyorum. Öncelikle sizleri bir tanıyalım.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İsmim Meral Gökkaya, Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Başkanımı. Heyetimiz isterseniz kendilerini tanıtsınlar.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, Adalet Bakanlığında 5 kişi var. Biz bu noktada aslında tek bir kişinin sunumunu alıyoruz Bakanlık adına. Diğer arkadaşlar gerektiğinde destek veriyorlar ama siz ayrı ayrı mı hazırlandınız?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evet. Başkanım, bazı birimlerimiz teknik olduğu için CTE ve Bilgi İşlem Genel Müdürlüğümüz ayrı sunum yapacaklar. Destek Hizmetlerinin sunumunu biz bizimkiyle birleştirdik, gelmeyen birimlerin de sunumları bizimkinde. Ben on dakika, diğer birimlerimiz izniniz olursa beşer dakika sunum yapacaklar.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Peki, buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı Meral Gökkaya'nın, engellilik açısından mevzuat düzeyinde gelinen nokta, Adalet Bakanlığı politika belgeleri, kurumsal altyapı, farkındalık çalışmaları, planlanan çalışmalar, adliyelerin erişilebilirliği ve erişilebilirlik sertifikası hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, politika belgelerinde yer alıyor, mevzuatta Adalet Bakanlığı politika belgelerinde, kurumsal altyapıda, adli süreçte farkındalık çalışmalarında planlanan çalışmalarda, adliyelerin erişilebilirliği ve erişilebilirlik sertifikasından oluşuyor sunum planımız.

Mevzuatımızda Anayasa, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği ve AGO Genelgemizde engellilere ilişkin özel hükümler yer alıyor. Türk ceza mevzuatında ve hukuk mevzuatında sağır ve dilsizlerin yemin biçimiyle ilgili özel bir hüküm var, okuma yazma bilmeyen sağır ve dilsizler için tercüman aracılığıyla ve işaretle yemin edileceği belirtilmiş. Yine, ceza mevzuatımızda Ceza Muhakemesi Kanunu'muzda engelli olan sanık, mağdur ve tanıklara duruşmadaki ifadeleri vermesi sırasında destek sağlanacağı, tercüman görevlendirileceği belirtilmiş. Bundan başka, sağır, dilsiz ve meramını ifade edemeyecek derecede malul olan kişiye istemi aranmaksızın vekil görevlendirileceği belirtilmiştir. Yine, tercüman giderleri de yargılama giderlerinden sayılmıyor ve devlet hazinesi tarafından hâlihazırda karşılanabilir durumda. Bunun dışında, hukuk mevzuatımızda da benzer bir düzenleme var, burada da engelli durumu olan kişilerle ilgili olarak duruşmaya getirilmesi zorunluluğu bulunmadığı ve bulunduğu yerde dinleneceğiyle ilgili bir özel hüküm var. Yine, bundan başka, yeminle ilgili özel bir usul getirilmiş durumda, hem tanıklarla hem de taraflarla ilgili özel hükümlerimiz hem HMK'de hem de diğer mevzuatımızda yer alıyor. 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi de engelli olan kişilerle ilgili bilgilendirme ve yönlendirme yapılmasına ilişkin özel bir hüküm içeriyor. Bunun dışında, yine bu kişilerin dinlenmesiyle ilgili olarak da özel hükümlere yer verilmiş durumda.

Politika belgelerimizde de engellilerle ilgili hem Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde hem İnsan Hakları Eylem Planı'mızda -tamamlanmış olan- hem Stratejik Plan'da özel hükümler yer almakta. 2024-2028 yıllarını kapsayan Stratejik Plan'da da yaşlı ve engellilerin adalete erişiminin güçlendirilmesi için adli yardım başvuru formlarının engellilere uygun şekilde erişilebilir hâle getirilmesi, yine, mağdur ve tanıkların haklarıyla ilgili olarak engelli bireylerle ilgili özel materyaller oluşturulması ve yaşlı ve engelli bireylerin adli görüşme odalarında dinlenmesiyle ilgili hedeflere yer verilmiş. Benzer şekilde Stratejik Plan'da işitme engelli bireylerle ilgili de işaret dili tercümanlığı hizmete sunulması, yine, mobil uygulama aracılığıyla bilgilendirme ve yönlendirme faaliyetlerine ulaşabilmeleri ve bunun dışında personele yönelik de eğitim materyali oluşturulmasıyla ilgili hedefler var. Yargı Reformu Strateji Belgemizde de aynı hedefler benzer şekilde yer almış, ben burayı izninizle hızlıca geçiyorum.

Kurumsal altyapıda da Bakanlığımızda Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Başkanlığı -hâlihazırda benim de görev yaptığım başkanlık- bünyesinde Adli Destek ve Yardım Hizmetleri Daire Başkanlığı kuruldu. Burada tanık, yaşlı, engelli gibi hem mağdurlara hem de adli sürece dâhil olan diğer kişilere yönelik bilgilendirme, yönlendirme faaliyetleri başta olmak üzere adli görüşme odalarında ifadelerinin alınması ve diğer süreçlerde desteklenmesiyle ilgili görevler verilmiş durumda. Adli Görüşme Odaları Genelgemizde de

engelli mağdurların adli görüşme odalarında dinlenmesi, duruşma salonunun dışında uzman eşliğinde dinlenmesiyle ilgili hususlara yer verildi. Bunlar da tüm yargı teşkilatımıza dağıtıldı.

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerimizle biz adliyelerde hâlihazırda hizmet sunuyoruz. Şu anda 178 müdürlüğümüz var. Buralarda psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılarımız görev yapıyor. Bilgilendirme ve yönlendirme bürosunda engelli kişilere hakları ve adli süreçle ilgili bilgilendirme yapıyoruz. Yine, engelli olup da suç mağduru olan ya da adliyeye gelen kişilerle ilgili olarak da bir suç mağduriyetiyle bağlantılı olarak Kırılğan Grup Destek Bürosu vasıtasıyla vaka takibi yöntemiyle bu kişilerin takibini yapıyoruz. Ceza ve hukuk yargılamasında da uzman eşliğinde ifadelerinin alınması, eğer gerektiriyorsa haklarında sosyal inceleme raporları hazırlanması ya da çocuk teslimi gibi süreçlerde de özel önlemler olarak onların yargı süreçlerinden en az şekilde etkilenmelerini sağlayacak şekilde hizmet sunmaya çalışıyoruz.

Adli görüşme odaları kişilerin duruşma salonu dışında uzman eşliğinde ifadesinin alınması için kurulan bir sistem. Burada 3 odalı bir sistemimiz var; bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odası. Görüşme odasında uzman ile kişi baş başa görüşüyor, SEGBİS vasıtasıyla görüntüler gözlem odasına veya duruşma salonuna aktarılıyor, hâkim ve savcının sorduğu sorular ilgili kişiye engellinin durumuna uygun şekilde aktarılıyor. Eğer burada engel durumu kişinin tercüman ihtiyacını da gerektiriyorsa o kişiyi de biz görüşme odasında hazır bulunduruyoruz. Adli görüşme odalarımız da hâlihazırda 175'e ulaştı.

Yine, bir kısım materyallerimizde de tanık ve engelli mağdurlara yönelik yaklaşımla ilgili bölümlere yer verdik ve bununla ilgili Eğitim Dairesi Başkanlığımızla birlikte eğitimler veriyoruz; bunlar, mağdura yaklaşım ve tanığa yaklaşım kılavuzu gibi. Yine Adli Yardım Başvuru Formu'nun engellilere uygun hâle getirilmesiyle ilgili olarak da çalışmalar yürüttük Bilgi İşlem Genel Müdürlüğümüzle. Burada Adli Yardım Başvuru Formu'nun sesli betimleme yöntemiyle görme engelliler için erişilebilir olmasını sağladık. Yine, işitme engellilere yönelik olarak çalışmamız var, hâlihazırda tamamlanmadı ama sürdürüyoruz bunu en kısa sürede tamamlamak için. Bundan başka da, Adli Yardım Başvuru Formu'nu erişimi açtık, e-devlet üzerinden engellilerin erişebileceği hâle getirdik. UYAP Vatandaş Portalı üzerinden onlar erişim sağlayabiliyorlar.

Yine, bunun dışında tüm suç mağdurlarına ve tanıklara yaptığımız bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleriyle ilgili yaptığımız bütün broşürleri ve videoları işitme engellilere özgü olarak işaret diline çevirdik, onu da internet sitemizde yayınladık. Bunun dışında, işaret dili tercümanları var adliyelerde görev yapan, hâlihazırda Personel Genel Müdürlüğü tarafından 29 işaret dili tercümanı görevlendirildi. Bundan başka, mütercim tercümanlar var bilirkişi listelerinde, burada da 15 kişi görevli. 411 kişi de tercüman olarak görevlendirilmiş, daha doğrusu listelerde yer almış durumda. Bu kişiler de yargılama sırasında ihtiyaç duyulduğunda adli işlemler sırasında engellilerimize hizmet veriyor.

Noter işlemlerinde bir sıkıntı vardı, görme engellilerle ilgili 2 tanık isteniyordu uygulamada aslında gerekmediği hâlde. Bununla ilgili olarak daha e-devlet üzerinden dinleyerek onaylama yapabilmelerine imkân sağlayan bir sistem geliştirildi, 19 Ocak 2024 tarihinde de hizmete sunuldu. Engelli kişilerin dinlenmesiyle ilgili olarak e-duruşma sistemi kuruldu. E-duruşmada da kişiler bulunduğu yerden duruşma salonuna ya da başka bir yere gelmek zorunda kalmadan ifadelerini verebiliyorlar. Bu da engellilerin adalete erişiminin sağlanması noktasında oldukça önemli bir hizmet ve Bilgi İşlem Genel Müdürlüğümüz, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğümüz tarafından gerçekleştirildi.

Yine, vesayet davalarıyla ilgili olarak bir soru vardı bize yöneltilen sorularda, burada dava sayısı soruluyordu.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Bir şey soracağım: Evden mi sistem kuruyorsunuz?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Evden de adliyeden de mümkün ama engelli için evden de bağlanma imkânı oluyor.

Ben isterseniz sunumumu tamamlayım, soruları sonra alalım.

2024 yılında vesayetle ilgili 336.835 dava açılmış. Bunlar 4'üncü sırada hukuk davaları arasında ve temizlenme oranı yüzde 100'ü geçmiş durumda. Ortalama görülme süresi doksan beş gün ve vesayet dosyalarının hedef sürede tamamlanma oranı da yüzde 97 civarında görülüyor. Gecikme sebeplerine de burada yer verdik. Bunların hepsi engel durumuna bağlı değil, vesayet dosyalarının tamamını içeriyor.

Farkındalıkla ilgili olarak da bir Engelsiz Adalet Çalıştayı yaptık ve engelli hizmetleri çalışma grubu kurduk Bakanlığımız bünyesinde. Burada ilgili birimlerimizle birlikte ulusal eylem planlarına bağlı şekilde bize düşen faaliyetleri yerine getirmek üzere çalışmalar yürütüyoruz. Personele yönelik de eğitimler veriyoruz. Bununla ilgili de Ankara Personel Eğitim ve Yozgat Eğitim Merkezinde en son engelli bireylere yaklaşımla ilgili seminerler verdik. Yine, 2025 yılı içerisinde 203 yargı personeline temel işaret dili eğitimi verdik. Bunun dışında, Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda da engelli kişilerin hâkim, savcı olabilmelerine yönelik engeli de ortadan kaldırdık. Buradaki kanun değişikliği de yürürlüğe girdi, hatta alımlar da başladı bildiğim kadarıyla.

İşitme engellilere yönelik mobil uygulama çalışması yürütüyoruz şu anda Bilgi İşlem Genel Müdürlüğüyle. İşaret dili tercümanlarıyla hangi adliyede ihtiyaç varsa engellilere yönelik olarak burada uygun tercümana bağlanarak bilgilendirme, yönlendirme hizmeti sunulabilecek. Bu uygulama tamamlandığında adliye içerisinde çok daha kolay taleplerini iletip işlerini görebilecek durumda olacaklar. Bir sonraki aşama da bizim için hedefimiz görüntülü işaret dili tercümanlığı. Burada da SEGBİS tabanlı olarak bir sistem kurup kişilerin en iyi şekilde en iyi bilirkişilere ulaşarak ifadelerini, beyanlarını vermelerini sağlamayı amaçlıyoruz.

Adalet personeli için eğitim modülü çalışmalarını tamamladık, ilgili birimlere görüşe göndereceğiz. Yine, adliyelerin erişilebilirliğiyle ilgili Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığımız tarafından TSE standartlarına uygunluğuyla ilgili Aile Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüyle çalışmalar yürütülüyor ve bununla ilgili olarak da erişilebilirlik izleme ve denetleme formlarına uygunluk...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Pardon... Öncelikli olarak, bu devam eden Ankara Adliyesiyle ilgili olarak erişilebilirlik standartlarıyla ilgili sizden bilgi istiyoruz, tamam mı? Onu arkadaşlar not ederse... En modernini o olacak galiba, onunla ilgili Komisyonumuzu aydınlatırsanız seviniriz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Tamam.

2011 öncesi için zaten önceden yapılan...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Süreniz doldu. İki dakika daha ister misiniz?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Desteğe vakit kalmadı o zaman, son bir dakika verirsiniz burayı tamamlayabilirim.

Hem fiziksel olarak Başkanım hem de içerideki ulaşım ve yer bulmayla ilgili olarak engellilere dönük birçok çalışma yürütülüyor asansörden lavabosuna, merdiveninden girişine, bahçesine kadar. Bunun dışında, 2011 öncesi için projeler tekrar güncelleniyor, sonrası için de zaten bu kriterler dikkate alınıyor.

Bundan başka, erişilebilirlikle ilgili Bakanlığımızın aldığı ödüller de var. Bir kısım görselleri göstermek istiyorum; asansörlerde yatay düğme, engelli araçlarıyla giriş, koridorlarda işaret belirteçleri, haritaların görme engellilere özel olarak kendi alfabetiyle konumlandırılması, yine, hem merdivenlerde hem katlarda görme engelliler için katlarını gösteren işaretlerin gösterilebileceği yerler var. Hâlihazırda 42 adliyede engellilik tamamlanmış durumda, engellilerin erişilebilirliği sertifikası alınmış durumda. 16 Ekim 2025 itibarıyla da 2025 yılında 4 milyon 606 bin 782 lira harcanmış, 2015 yılından beri de 57 milyon 894 bin 332 lira engellilere dönük hizmetler için ayrılmış ve harcanmış pay.

Sayın Başkanım, benim sunumum bu kadar. Diğer birimlerimiz...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Hangi birim sunum yapacak şimdi?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Bilgi İşlem Genel Müdürlüğümüz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Tamam, buyursunlar.

2.- Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürü Servet Gül'ün, engelli bireylere yönelik yürüttükleri faaliyetler hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI BİLGİ İŞLEM GENEL MÜDÜRÜ SERVET GÜL - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; ben de saygıyla selamlıyorum hepinizi. Bilgi İşlem Genel Müdürü Servet Gül.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanımız büyük oranda bizim de yaptığımız birtakım faaliyetleri arz ettiği için o konulara değinmeyeceğim. Farklı olarak ne yapıyoruz, ona değinmeye çalışacağım. Görme engelli bireyler için "web" sitelerinin içeriklerine erişmek, evrakları incelemek bunlar için önemli bir yaşanan zorluk idi. Biz bu noktada "web" sitelerine erişim özellikle adalete erişimin başlangıcı olduğu için buna ilişkin olarak bir yazılımı kendi yazılım mühendislerimizin katkılarıyla, yerli imkânlarla dışarıya yaptırmadan yapma noktasında olduk. Burada 13 farklı modda içerik optimizasyonu yapıldı, birazdan ayrıntısına belki kısa kısa değineceğim. Örneğin, burada "ekran okuyucu" "büyük metin" "bağlantı vurgula" gibi modlar, kullanıcıların içerikleri sesli olarak okuma imkânı, büyütme ve vurgulama gibi tercihlerine göre ayarlamasına olanak tanıdı. Ayrıca, UYAP kelime işlemcilerinde kullanılmak üzere 5 yeni erişilebilirlik özelliği geliştirilerek kullanıma sunuldu.

Evet, ekranda da bunların ayrıntılarına kısaca yer vermek istiyoruz. Bir "web" sitesine girdiğinde engelli bireyimiz "ekran okuyucu"yu kullanmak suretiyle tanımladığı, belirlediği yerdeki içerikleri okuyabilmektedir. "Seçili alan okuyucu"da da herhangi bir alanı seçtiğinde o alan sesli olarak görme engelli bireye okunmaktadır. "Bağlantı vurgula"da sayfada bulunan bağlantı linkleri siyah zemin üzerine sarı renk verilerek kullanıcılara sunulmakta, bu da görme kusuru olan engelli vatandaşımızın daha net bir şekilde görebilmesini temin edebilmektedir. "Büyük metin" özelliği, bu modla sayfalarındaki yazı ve görseller büyütülerek kullanıcılara sunulmaktadır. "Metni sola hizala" bu modla tüm içerikler sola hizalı bir şekilde kullanıcılara sunulmaktadır, bu da kullanım kolaylığı sağlamaktadır. "İmleç" bu modda da imleci en büyük boyuta getirmek suretiyle, daha belirgin hâle getirmek suretiyle kullanıcılara imlecin kullanılması sunulmaktadır. "Okuma kılavuzu" modunda imleç metin vurgusu yapmak için yatay bir çizgiye dönüştürülerek kullanıcıya sunuluyor. Yine, "okuma maskesi" modunda ise imleç sayfada karartma yaparak odaklanılan bölüme zum yaparak kullanıcılara sunulmaktadır. "Düşük doyumluk-yüksek doyumluk" görme kusuru olan engelli vatandaşlarımızın bu ayarları yapmak suretiyle metni daha net bir şekilde görmelerini sağlamaktadır. Yine, disleksi özürlü olan vatandaşlarımızın kullanabilmesi için "disleksi dostu" modu geliştirilmiştir; sayfanın bu modda yazı fontu "'open' disleksi"ye çevirmek suretiyle disleksi kusuru olanların sayfayı okumaları temin edilmektedir. Yine, "kontrast" modunda sayfanın kontrastı ters çevrilerek görüş kolaylığı sağlanmaktadır. "Solgunlaştırma" modunda sayfaların rengi siyah beyaz olarak kullanıcılara sunulabilmektedir.

Bu, "kolay erişilebilirlik" menüsü, biraz önce de ifade ettiğim gibi, Bakanlığımızın çalışan yazılım mühendisleri tarafından geliştirilmiştir, kamuda ilk defa olarak da bizim Bakanlıkta kullanıma alınmış idi; bundan yaklaşık bir yılı aşkın süre önce Aile Bakanlığı tarafından yapılan bir etkinlikte de bunun sunumunu yaptık ve kamunun diğer birimlerine de yazı yazmak suretiyle ücretsiz olarak bu uygulamayı kendileriyle paylaşmak istediğimizi bildirdik, bir kısım kamu idaresiyle de hâlihazırda bu uygulamamızı paylaşmış bulunmaktayız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, süreniz bitti, nasıl yapalım?

ADALET BAKANLIĞI BİLGİ İŞLEM GENEL MÜDÜRÜ SERVET GÜL - Sayın Başkanım, bir dakika daha verirsiniz zaten bitireceğim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - "Bir dakika" diyorlar, bir dakikada bitiriyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Adalet önemli.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI BİLGİ İŞLEM GENEL MÜDÜRÜ SERVET GÜL - "UYAP Doküman Editör"de de birtakım yenileşmeler yapıldı, bunda da yine görme engelli vatandaşlarımızın kendilerinin kullanmış olduğu JAWS modeli ile editörün uyumluluğunu sağlamak suretiyle yazı içeriklerinin tamamının, başlık dâhil olmak üzere okunması temin edildi. Buna ilişkin 5 farklı geliştirme yaptık ama detaya girmeyeceğim. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanımız da değindiler; "İşaretlerle konuş,

adaletle buluş." sloganı çerçevesinde işitme engelliler için adalete ilişkin birtakım bilgilendirmelere yönelik broşürler hazırlanmıştı; bu broşürlerin tamamı video şeklinde, işaret diline çevrilmek suretiyle Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığımızın "web" sitelerinde yayımlanmıştır.

Ben teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

Bir değerli arkadaşşıma yerimi teslim ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, buyurun.

3.- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Hasan Akceviz'in, ceza infaz kurumlarında engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve adalet hizmetlerine erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik yürüttükleri çalışmalar hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Sayın Başkanım, sizi ve heyeti saygıyla selamlıyorum. Hasan Akceviz, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Vekiliyim.

Sunumumuzda ceza infaz kurumlarında engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve adalet hizmetlerine erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik yürüttüğü çalışmaları kısaca arz etmeye çalışacağım.

Şu anda ceza infaz kurumlarımızda 476 engelli vatandaşımız bulunmakta, 1.308 personelimiz ceza infaz kurumlarında görev yapmakta; yansıda görüldüğü üzere engel durumları belirtilmiş durumdadır. Ceza infaz kurumlarında erişilebilirlik, engelli birey...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bunu bir açar mısınız, oradaki sayıları bir şöyle duyalım; buradan ben çok iyi okuyamıyorum zaten.

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Sayın Başkanım, ortopedik engelli 252 vatandaşımız var ceza infaz kurumlarında hükümlü tutuklu, 96 görme engelli, 68 işitme engelli, dil ve konuşma engelli 34 kişi, işitme ve konuşma engelli 26 kişi; toplam 476 engelli hükümlü tutuklu bulunmakta ceza infaz kurumlarında. Aşağıdaki küçük yazıda yazan sayımız ise ceza infaz kurumlarında görev yapan engelli personel sayımız, o da 1.308; bugün itibarıyla. Yaklaşık 90 bin personelimiz var, 1.308 engelli personel çalışmakta ceza infaz kurumlarında.

Fiziksel, dijital ve sosyal ortamlara diğer bireylerle eşit şekilde ulaşabilmesi için bu kapsamda erişilebilirlik seçeneklerini artırmak temel hedeflerimizden bizim de. Ceza infaz kurumlarında, malumunuz hem hükümlü tutuklular hem de oradan hizmet alan avukatlar ve ziyaretçiler bulunmakta; bunlar için giriş çıkış kapılarında engelli rampası konumlandırılmış durumda. Yine, ziyaret kabul birimlerinde engelli tuvaletleri... Ayrıca, engelli hükümlü ve tutuklularımızın bulunduğu koşullarda bunlara uygun şekilde dizayn edilmiş engelli tuvaletleri ve banyoları bulunmakta. Buna ilişkin olarak engelli mahpus koğuşu ve dışlar yeni projelerimizde proje içerisinde bulunarak bunların daha kolay hizmet almalarını sağlayacak şekilde...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Engelli mahpus koğuşu kaç tane?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Sayılarını bilmiyoruz şu anda Sayın Vekilim, onlara çalışmamız lazım ayrıca. Engelli sayımız doğrultusunda yetecek kadar var, aksaklık bulunan yerlerde de devamında gidermeye çalışıyoruz.

Yine, ceza infaz kurumlarında barındırılmakta olan engelli hükümlü ve tutukluların hastane, mahkeme, il içi ve il dışı sevklerinde engellilik durumlarına uygun şekilde rahat yolculuk yapmalarını sağlayacak şekilde 9 adet minibüs 2 kişi kapasiteli engelli aracına dönüştürülmüş hâlde hazır tutulmaktadır.

Yeni tip ceza infaz kurumlarımızda proje çalışmalarına engelli mahkûmlar ve personel için asansör yapılması planlanmaktadır. Yine, mahkûm kabul kapılarında yer alan X ray ve duyarlı kapı boyutları sedye ve engelli araçlarının geçebileceği şekilde planlanmaktadır. Yeni inşa edilen ceza infaz kurumlarında ziyaretçiler için kurum ana girişinde bulunan boy turnikelerin yan tarafında kartlı sistemle açılan en az 120 santimetre genişliğinde engelli geçiş kapısı yapılması planlanmaktadır.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Ama şu anda yok.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Mevcutlarda bir dönüşüm planlıyor musunuz?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Dönüşüm planlıyoruz imkânlar doğrultusunda.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Şu anda engelli mahpus yakını oralardan, o kapılardan geçemiyor değil mi?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Geçiyorlar.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Nasıl geçiyorlar?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - İmkânlar dâhilinde kolaylık sağlıyoruz, zaten ona ilişkin talimatlar...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Ben kaç tane cezaevine gittim, bir tanesinde bile görmedim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şöyle yapalım: Siz bu sorulan soruyla ilgili bir bilgi notu hazırlayın bize.

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Tamam Başkanım. Biz sayıları çalışıp size iletelim Sayın Başkanım.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Kibar olalım.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Kibarlıkla alakası yok ki ben bir soru soruyorum.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama soruş şekliniz hiç hoş değil yani.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sayın Genel Müdür Yardımcısı buraya gelmiş, şimdi koğuş sayısı soruyoruz, sayı söylemiyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Sormanızda hiçbir sıkıntı yok, üslubunuzda...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Cezaevine girişte ben gördüm; kendi gözüme mi inanayım, söze mi inanayım!

Ben girişte kapılarda hiçbir engelli girişi görmedim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bu konuyla ilgili çalışıp bize bilgi verecekler.

Devam edelim.

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Sayın Başkanım, yine ceza infaz kurumlarında biraz önce bahsettiğim gibi sadece hükümlü tutuklular değil avukatlar ve ziyaretçiler de hizmet alıyor. Bunlara ilişkin olarak tabii ki bazı ceza infaz kurumlarında yaşanan zorluklar var; bu zorlukların hafifletilmesi için gerekli önlemlerin alınması yönünde cumhuriyet başsavcılıklarına yazılarla talimatlar verilmekte.

Yine, bunlara ilişkin olarak ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara ve mahkûm yakınlarına davranışlara ilişkin olarak 5 adet eğitim merkezimiz bulunmakta. Bunlara yaklaşımlar ve davranışlarla ilgili olarak çeşitli eğitimler verilmekte; bunlardan bazıları yansıda görülüyor. Yaşlı ve engelli hükümlüyle çalışan personele ilişkin özel uzmanlaşma eğitimleri veriyoruz. Yine, görme engelli personel için Braille alfabetiyle basılmış kitaplar oluşturuyoruz. İşaret dili eğitimi veriyoruz. Sesli kitaplar imkânlar dâhilinde bütün ceza infaz kurumlarına dağıtılıyor; buradan hükümlü ve tutukluların faydalanması sağlanmakta.

Yine, ACEP görüntülü görüşme projemiz var. Burada da hükümlü ve tutukluların -bu il halk kütüphaneleriyle birlikte yaptığımız protokol- sesli kitaplardan faydalanması, buradaki sistemin sesli hâle getirilmesi üzerinde çalışmalarımız devam etmekte.

Yine, şu anda, hükümlü ve tutuklulara iç sistemde on-line olmayan bir tablet projemiz var; bunun üzerinde çalışmalar yapıyoruz. Bu projeye birlikte, engelli hükümlü ve tutukluların daha iyi hizmet almasını sağlayacak uygulamalar geliştirmekteyiz.

Şu anda, kendi öz bakımını yerine getiremeyen hükümlü ve tutuklularımızın, engelli hükümlü ve tutuklularımızın barındırıldığı 4 adet özel ceza infaz kurumumuz var. Bir tanesi İstanbul R Tipi, Menemen R Tipi, Menemen Açık ve Elâzığ R Tipi olmak üzere şu anda 4 tane...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç kişi istifade ediyor? Şimdi, bu sayıları biz genel itibarıyla sizden isteyelim. Örneğin, engellilerin erişimi olan ceza ve tevkifevleri, yakınlarının erişimi noktasında sorun yaşadıklarımız, yaşamadıklarımız; genel bir istatistiği... Bu bahsettiğiniz R Tipinin açılımı nedir?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Rehabilitasyon tipi Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Hangi illerde var?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Elâzığ'da var, İzmir'de hem açık hem kapalı var, İstanbul'da var Metris'te.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç kişi var mesela buralarda? Kapasitesi nasıl, doluluğu nasıl? Bunları bize rakamsal olarak gönderin, onun üzerinden yine irtibatla olalım.

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Toplam 19 engelli barındırılmakta Sayın Başkanım, arkadaşlarımdan aldığım bilgiye göre ama bunların kapasiteleri yaklaşık 230 ila 250 civarında.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Dolmuyor o zaman yani öyle mi?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Dolu, sadece engelliler barındırılmıyor Sayın Başkanım orada, kendi öz bakımını yerine getiremeyen, ileri derecede hastalığı bulunan, hastaneye getirilip götürülmesi, tedavisi olanlar, yaşlı olanlar var; onlar da barındırılıyor.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Görme engelli ağır engelli statüsünde, onları nasıl şey yapıyorlar? Kendi öz bakımını nasıl yapıyorlar?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Personel arkadaşlarımız yardımcı oluyor, bu ceza infaz kurumlarında barındırılanlar içinde 7/24 hasta bakıcılarımız var orada.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - 96 görme engelli var ya, onların özel bakımlarını personel mi yapıyor?

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Sayın Vekilim, şöyle: Personel imkânı olan yerlerde personel, genelde tek başına barındırılmıyor yanlarında refakatçi hükümlüler bulunuyor koşullarında, tek başına barındırılmadıkları için birbirlerine yardım ediyorlar, personel de belli aralıklarla kontrol ediyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, sizin süreniz beş dakikayı aştı, son bir dakika daha veriyorum.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HASAN AKCEVİZ - Tamam Sayın Başkanım, hemen bitiriyorum.

Yine, denetimli serbestlik hükümlülerine de ceza infaz kurumlarından tahliye olduktan sonra engellilikle ilgili toplumsal duyarlılığın ve görünürlüğün artırılması için çeşitli seminerler, bireyselleştirilmiş ya da toplu seminerler adı altında müdahale programları uygulanmaktadır. Buna ilişkin materyallerimiz var. Yine, engelli bireylerin hakkında farkındalık seminerleri, empati geliştirme, etkinliklere erişim ve hak temelli eğitimler, sosyal sorumluluk projeleri şeklinde çeşitli sosyal medya paylaşımları ve seminerler düzenleyerek toplumda bu görünürlüğün artırılması hedeflenmektedir.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Ankara'daki adliye sarayıyla ilgili konu, az önce söylediğim konu...

ADALET BAKANLIĞI DESTEK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKAN YARDIMCISI ERDOĞAN BÖCEK - Sayın Başkanım, biz onu protokol kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürüttük, tüm proje çalışmaları, ihalesi ve yapımı. Ben notlarımı aldım, biz projeyi incelemiştik ama o dediğiniz tüm konuları çıkartıp arz edeceğiz. "Nedir, ne değildir, ne planlandı, ne yapılıyor?" diye arz edeceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Onunla ilgili gerekirse biz de geleceğiz inşaata.

ADALET BAKANLIĞI DESTEK HİZMETLERİ DAİRE BAŞKAN YARDIMCISI ERDOĞAN BÖCEK - Olur Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Çünkü yolun başındayız, eksikler varsa tamamlayalım hep birlikte yani Komisyonumuz çözüm odaklı. Neticede orada hakikaten standartlar açısından bir eksiklik varsa gözden kaçan ya da başka bir şekilde, birlikte onu şey yapalım, orası örnek olsun; orada iş birliği yapalım, onun için gündeme getirdim.

Adalet Bakanlığımız tamam mı Meral Hanım?

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANI MERAL GÖKKAYA - Sayın Başkanım, Mevzuat Genel Müdürümüz burada, o da kısaca eksik bıraktığım hususları tamamlayacak.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

4.- Adalet Bakanlıği Mevzuat Genel Müdürü Mehmet Ökmen'in, son dönemde mevzuatla alakalı yapılan değişiklikler hakkında sunumu

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Sayın Başkanım, kıymetli Komisyon üyelerimiz; Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum.

Ben mevzuatla alakalı son dönemde yapılan değişiklikleri arz etmek istiyorum. Malumunuz olduğu üzere, öncelikle Anayasa 10'uncu maddede engellilikle alakalı bir düzenleme var; eşitliğe aykırı sayılamayacağı devlet tarafından alınacak tedbirler bakımından. Yine 61'inci maddede, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler bakımından devletin tedbirler alacağı düzenlenmiştir. Yine, 104'üncü maddede Cumhurbaşkanımıza verilen yetkiler içinde engellilik nedeniyle af yetkisi düzenlenmiştir. Tabii ki yeni anayasa çalışmaları sırasında bu hükümler yeniden mutlaka gözden geçirilecektir. Yüce Meclis tarafından uygun hükümler yeni anayasada da yer alacaktır mutlaka.

Kanuni düzenlemeler olarak son dönemde yapılan değişiklikleri, Meclis tarafından yapılan değişiklikleri arz etmek istiyorum. Öncelikle, 2018 yılında 7102 sayılı Yasa'yla 298 sayılı seçimlere ilişkin kanunda değişiklik yapılarak engeli nedeniyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin anayasal bir hak olan seçme hakkını kullanabilmeleri amacıyla Yüksek Seçim Kuruluna yetki verilmiştir. Akabinde, yine 2020 yılında Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan düzenlemeyle beş yıl veya daha az hapis cezalarına mahkûm olan hasta ve engelli hükümlülerin Adli Tıp Kurumunun raporuna bağlı olarak cezalarını konutta infaz edebilmelerine imkân tanınmıştır. 2020 yılında yapılan bu düzenleme, bu sene haziran ayında yapılan yeni bir kanuni düzenlemeyle beş yıllık hapis cezasını da kaldırmış, ağır hapis cezasına mahkûm olanlar hariç tüm hükümlüler bakımından engelli ya da hasta olan hükümlülerin Adli Tıp Kurumundan alınan rapora binaen cezalarını konutta infaz edebilmelerine imkân tanınmıştır, en son bu sene yapılan, haziran ayında yapılan kanuni değişiklikle bu imkân genişletilmiştir. Diğer yandan, yine, 2021 yılında 7343 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle hâkimlik ve savcılık mesleğine girerken yapılan sınavlarda engelli vatandaşlarımızın sınavlara katılabilmelerine ve hâkim, savcı olabilmelerine engel olan hükümler kaldırılmış ve bu yol açılmıştır ve son dönemde yapılan mülakatlarda alımlar gerçekleştirilmiştir.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bu vasi atanan engellilerle ilgili seçme hakkı konusu ne durumda?

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Örneğin, hükümlüler oy kullanamazlar.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Hükümlü demiyorum, vasi atanan engelliler var.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Onlarla ilgili elimizde bir çalışma yok açıkçası Başkanım. Onlarla ilgili Yüksek Seçim Kurulunun aldığı ilke kararları var, onları...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bunu bir çalışırsak bununla ilgili varsa bir eksiklik kanunda vesaire, biz de onunla ilgili Meclis olarak gereğini yaparız.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Anlaşıldı Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ama malum, uluslararası bir sözleşme var engelli haklarına dair. Burada özellikle engellilerin seçme ve seçilme haklarıyla ilgili bazı durumlar var. Bizim bu sözleşmedeki durumlara mevzuattaki yansıma durumu önemli yani bunun bir fotoğrafını çekersek, bununla ilgili varsa eksiklikler onları da biz gündeme getirelim.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Anlaşıldı Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Mesela bir tanesi bu vasi atanan engelliler; çok güncel bir konu aslında, bize de intikal ediyor zaman zaman, bu noktada bizi bilgilendirirseniz seviniriz. Örneğin, okuyor bu çocuklar değil mi bazı öğrenciler var?

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Zihinsel yeterliliği var ama bedensel engeli sebebiyle vasi atanmış olan kişiler var. Üniversitede okuyan örnekler var mesela; üniversite sınavını kazanmış, okuyor ama vasi atanmış.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bazı gençler var öyle benim de bildiğim, bunlarla ilgili bir şey yaparsak...

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Başkanım, fiziksel engel bakımından Yüksek Seçim Kuruluna yetki verildi, ilk arz ettiğim kanunda 2018'de 7102 sayılı Kanun'la bu yetki verildi, bunu düzenliyor ama diğer ruhsal bakımdan engeli olanlar bakımından konuyu değerlendirmek lazım. Hani, ne verilir, ne kadar verilebilir, bu, yasama organının takdirinde olan bir husus takdir edersiniz. Zihinsel engelliler bakımından...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, bu vasilik tanımında bedensel engelden dolayı var olan bir durum söz konusu. O sözleşmeye bir bakarsanız, bizim taraf olduğumuz sözleşmeye, konu daha net anlaşılacak olur mu?

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Başkanım, sözleşmeyle yapılan düzenlemeyi biz kıyaslayalım, arz edelim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Lütfen...

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - 298'in 8'inci maddesi nedeniyle bunlar sayılamıyormuş.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Biz konuyu çalışalım, arz edelim.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Vasi atanma koşullarından bahsediyorlar.

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Zihinsel olarak yerinde ama ağır bedensel engel... SP olanlar genelde bu durumda oluyor.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Evet, orada yine arz ettiğim gibi, yatağa bağlı olanlar bakımından eve sandık götürülebilir takdir edersiniz.

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Seçmen olamıyorlar.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Biz çalışalım, arz edelim Sayın Başkanım.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Vasi atananlar seçmen olamıyor ama burada önemli olan cezai ehliyet, hani muhakeme yeteneği olup olmama konusu.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Ona bakmak gerekiyor.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Muhakeme yeteneği var ama fiziken mührü basamıyor; burada farklılık var.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ÖKMEN - Anlaşıldı Sayın Başkanım.

Yine, Sayın Başkanım, 2022 yılında 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la görme engelli seçmenlerin kullanabilmesi için oy pusulalarına "uygun şablon" ibaresi eklenmiştir. Onların da bu hakkı, engelli bireylerin bu hakkı kullanabilmelerinde kolaylık sağlanmıştır.

Yine, 2023 yılında engellilik sebebiyle bakıma muhtaç veya ağır bir hastalığa دچار 18 yaşını doldurmamış çocuğu bulunan ve on yıldan az hapis cezasına mahkûm edilen kadın hükümlülerin cezalarının infazının belirli yükümlülükler altında bir yıla kadar ertelenebilmesine ve erteleme altı aylık periyotlarla iki yıl daha uzatılabilmesine imkân tanınmıştır. Bunlar, son dönemde yapılan düzenlemeler. Daha öncesinde mevzuatımızda olan hükümler de var, onları ben arz edebilirim ama vakit sınırlı olduğu için çok detaya girmeyeceğim. Engellilik veya... Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olanlara karşı bazı suçların işlenmesinde, özellikle vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların işlenmesi hâlinde cezaların artırılacağına, yarı yarıya ya da 1 kat artırılacağına dair hem kasten öldürme hem de kasten yaralama, işkence, eziyet, yardım ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, cinsel saldırı, kişi hürriyetinden yoksun kılma suçlarında bu artırım nedenleri dikkate alınmaktadır; ceza mevzuatımızda bunlar düzenlenmiştir.

Yine, ceza muhakemesinde engellilik nedeniyle yargıya erişim bakımından, engelli bireylerin ifade verebilmeleri noktasında ya da diğer imza vermeleri noktasında, Noterlik Kanunu'nda, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ayrıntılı düzenlemeler vardır.

Ben hazırladığım bilgi notunu arz ettim, üyelerimize de dağıtıldı bildiğim kadarıyla. Benim sunumum bu kadar Başkanım.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Evet, buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Tüm hazırunu saygıyla selamlıyorum.

Aslında bu bağlamda mevzuatımızın karmaşası var ama sorun mevzuat değil, sorun kişiselleştirilmiş bir adli denetim olmaması vesayet kararlarında. Bu bağlamda Alajos Kiss ve Macaristan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı; bizim de hâlihazırda "ratification" sürecini tamamladığımız sözleşmenin Ek 1 No.lu Protokol'ün 3'üncü maddesiyle yani serbest seçim hakkının ihlal edildiği kararı çok uzun zaman önce verdi. Hâlbuki Sayın Başkanın verdiği örneklerde olduğu gibi, Down sendromlu bir insanın biz ilerideki paralimpik komitelerde çok farklı kişilerle de çalıştığını biliyoruz önceki çalışmalardan Sayın Başkanım. Down sendromlu bir insanı bu masada görmek istiyorsak ilk önce seçmen olması gerekiyor. Down sendromluları külliyen seçmenlikten yoksun bırakan bir vesayet sistemimiz var ya da doğrudan doğruya sistemde bu sorunumuz var. Kişiselleştirilmiş adli denetim YSK bağlamında da yapılabilir, buna bu bağlamda mevzuatta bir kapalı kapı senaryomuz yok. Bu karardan örneklerle kişiselleştirilmiş adli denetimin vesayet makamı tarafından da yapılması yani bu bağlamda finansal olarak bir insanın yasal danışmanlığa tabi tutulmasından sonra oy hakkından menedilmemesi güvenlik tedbirleri bağlamında da mümkündür, herkes her haktan memnu ilan edilemez. Bu bağlamda, özel olarak çalışma yapılabilir çünkü mevzuat sorunumuz yok, uygulama sorunumuz var.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yapalım o zaman çalışmayı.

Teşekkür ediyoruz Adalet Bakanlığımıza.

Şimdi Barolar Birliği...

ALİ KARAÖBA (Uşak) - Adalet Bakanlığına geçmeden bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - En son, tüm sunumlardan sonra alacağız çünkü bitecek zaten, çok uzun sürmeyecek.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sayın Başkanım, komisyonda konuşmam var.

ALİ KARAÖBA (Uşak) - Benim de var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ama şöyle, vaktimiz yok.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sadece Bakanlığa 2 tane sorum var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yani aşarsam şimdi burada önünü alamayız.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - O zaman ben ayrılmak zorunda kalacağım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Yarım saat sonra bitiyor.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - 2 ayı; komisyonda konuşmam var, Genel Kurulda konuşmam var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ne zaman sizin konuşmanız? Kaç dakika sonra?

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yarım saat sonra.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - O zaman tamam, Barolar Birliği on dakika konuşacak, ondan sonra alalım.

Buyurun Kemal Bey.

5.- Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Kemal Aytaç'ın, engelliler açısından cezaevlerinin koşulları hakkında sunumu

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Merhaba, hepimize kolay gelsin.

Teşekkür ederiz davet için.

Ben çok fazla konuşmayacağım, bir dakikada bitireceğim konuşmamı çünkü sorunun öznelere sağımda ve solumda, Barolar Birliğinin Yürütme Kurulu Üyeleri arkadaşlar, o yüzden ben kısa tutacağım. Yalnız, şunu ifade etmek istiyorum, burada söylendi diye söylüyorum: Engelli oranı bizim nüfusumuzun yüzde 12'sidir, hatta biraz daha fazla belki ama 12 olarak değerlendiriliyor. Cezaevlerinde 460 kişinin olması demek aşağı yukarı yüzde 1 demektir, bence yani engelli konusunda cezaevlerinde daha ciddi bir araştırma ve daha ciddi bir bakış açısını ortaya koymak gerekiyor.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Nüfus oranıyla suç işleyen engelli oranı aynı değil.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Suç oranı aynı şey değil, şimdi yani "Engellilerin suç oranı düşük." deriz, biz bunu böyle okuruz; bunu başka türlü okumak da çok başka bir okuma yani.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Ben sizi duymuyorum, anlamıyorum yani.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun, siz devam edin, devam edin.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Özür dilerim, gerçekten anlamıyorum, o yüzden söyledim.

Şimdi, doğru yani Adalet Bakanlığı... Bu broşürü de inceledim, çok güzel, iyi bir çalışma; sunum çok iyi ama hani ben de "Acaba kırk yıllık bir avukat olarak ben Türkiye'de miyim, yoksa Norveç'te miyim?" diye gerçekten kendi kendime sordum. Yani anlatılan şeyler çok güzel, ifade edilen çok şey var ama bir örnek vereyim sadece: Silivri Cezaevine haftada bir gidiyorum, klasik ama yani pisuvarlar bile kapatılmış arkadaşlar. Yani bir tane cezaevi değil, genel olarak pisuvarlar kapalı, tamamen kapatılmış. Kaç defa da söyledim, bunu ifade ettim. Cezaevi Genel Müdürlüğüne de ifade ettim Yargıtayla ilgili...

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Engellilerle başlama ne bunun?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Yani, şunu söylemek istiyorum...

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Pisuvarın kapalı olmasının engelli...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Erişilebilir değil.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Efendim, isterseniz devam edeyim yani ben çünkü duymuyorum. Bende de...

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Söylerken hiçbir şey duymuyorsunuz, sıkıntı...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Kulaklık kullanıyor.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Ben kulaklık kullanıyorum, evet.

JÜLİDE SARIEROĞLU (Ankara) - Anladım, o zaman siz yandan söylerseniz.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Pisuvarlar...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tamam, tamam; devam edin Başkanım, siz devam edin.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Anlamadım ki, neyse.

Peki, sözümü bitireyim izin verirsiniz. Burada asıl mesele şu: Bunları geçiyorum, çok şey söylenebilir. Mesela, bu bahsedilen İstanbul'da, Menemen 1, Menemen 2, Elâzığ... Ya, ben yıllardır hiç böyle bir rehabilitasyon merkezi olan... Ben de kabahat, asla yoktur demiyorum ama hiç rastlamadım, hiç bilmiyorum. Bugün burada rehabilitasyon koşullarının olduğu söylendi. Öğrendik, bakalım, bir dahaki gittiğimde dikkatli bir şekilde bakacağım. Hakikaten buralarda, Metris'te böyle bir şey var mı takip edeceğim.

Bakın, ben sabaha kadar konuşurum, sorun değil ama arkadaşların hakkını yemek istemiyorum. Şimdi, bakın, bakış açısı... Engelliye bir merhamet, bir acıma duygusuyla baktığınız müddetçe engelli sorununu çözemeyiz. Engelli sorunu bir insan hakları sorunudur, hak temelli bir sorundur. Bu bakış açısıyla bakarsak o zaman gerçekten bunu yerine oturturuz diye düşünüyorum. Sözü hemen sözcümüne bırakıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Özlem Hanım, buyurun.

6.- Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Sözcüsü Özlem Kara'nın, engelli bireylerin adli mekanizmalara erişimle ilgili sorunları ve çözüm önerileri hakkında sunumu

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÖZLEM KARA - Merhabalar, Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Sözcüsü olarak söz almış bulunuyorum. Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyeleri ve değerli katılımcıları ben de saygıyla selamlıyorum.

Süreyi çok az aşabilirim belki, çok özür dileyeceğim ama kesinlikle de uzatmayacağım. Öncelikle belirtilmesi gereken şey, bence adalete erişim konuşurken adalete erişimin sadece fiziksel bir hak ya da fiziksel bir erişim olması meselesi değil aslında. Adalete erişim hakkının bilgi edinme, hakları talep etme ve etkin şekilde kullanma anlamı taşıması gerektiğini de bence unutmamak gerekiyor çünkü eğer bu, bütüncül kapsamda algılasak ve değerlendiresek adalete erişim hakkı aynı zamanda engelli bireyler için de anlamlı bir hak olarak hayat bulacak.

Ben aynı zamanda bir hak öznesi, görme engelli bir avukatım. Dolayısıyla, burada bir taraftan meslek örgütüme yansıyan engellerin adli mekanizmalara erişimle ilgili sorunlarını yansıtacağım ama bu aynı zamanda, emin olun, benim de her gün yaşadığım ve doğrudan kendi deneyimimden size yansıyan sorunlar olacak. Bakalım, güncel durum nasıl: Birincisi, bilgi edinme amacıyla kullanılan, bilgi edindirmek amacıyla kullanılan adalete erişim mekanizmasındaki kaynaklar bir kere yetersiz. Kaynaklar yetersiz olduğu gibi, çeşitli de değil, her engel grubunu kapsamıyor; görme engelliler, işitme engelliler ya da algılamayla ilgili yetersizliği olan bireyler açısından maalesef yeterli ve çeşitli nitelikte bilgilendirici araçla karşılaşmıyoruz. İkincisi, veri problemimiz var. "Adalete erişim mekanizmasında kaç tane engelli, hangi tür engelli, nelerle karşılaşılıyor?" "Bu sorunların günlük hayata yansıma sıklığı ne?" "Mekanizmanın hangi aşamasında sorun yaşıyorlar?" gibi ayrıştırılmış ve sistematik veri tutmuyoruz. Veri tutmadığımız için de politika üretemiyoruz, ürettiğimiz politikalar da yetersiz kalıyor.

Önemli sorunlardan bir başkası adliyelerdeki işaret dili tercümanları. İşaret dili tercümanlarının sayılarından bahsetti Değerli Adalet Bakanlığı yetkilileri ama biz sahada biliyoruz ki işaret dili tercümanları niteliksiz ve sadece Millî Eğitim Bakanlığında alınan belli saatte eğitim alma zorunluluğunu tamamladıkları takdirde işaret dili çevirmeni olarak adliyelerde görev alabiliyorlar. Ama işitme engelliler için, biliyorsunuz, temel bir hak; ifade edemiyorsanız kendinizi, dolayısıyla hakka da erişemiyorsunuz demektir. Özellikle işaret dili tercümanlarının nitelikleriyle ilgili bir değerlendirme yapılması konusunun altını özenle çizmek istiyorum.

Yine, işitme engellilerden hareketle, adliye binalarımızda son zamanlarda modern binalar yapıyoruz ama işitme engellilerin adalet saraylarında rahat hareket etmelerini, erişmek istedikleri yerlere erişmelerini sağlayacak indüksiyon döngü sistemi maalesef yok, bu önemli problemlerimizden bir tanesi.

Bir başkası, görme engelli bir avukat olarak erişemediğim adalet saraylarında avukatlık yapıyor olmak zorunda kalmam örneğin. Temennim, son zamanlarda olumlu gelişmeler var, elbette bunu hepimiz takdirle izliyoruz ve umuyoruz ki yakın zamanda bu olumsuzlukların büyük bir kısmı değişecek. Engeli olmayan bir meslektaşım gibi ben bir duruşma salonuna doğrudan erişmek istiyorum. Duruşma salonundaki ekranların... Duruşma tutanaklarının çünkü takip etmeniz için genelde avukat olarak bulunduğunuz masada bir ekran vardır ama ben mesela o ekrandan tarafı olduğum dosyanın tutanağını takip edemiyorum. Hâkimi iyi dinlemek zorundayım, savcıcıyı iyi dinlemek zorundayım; bazen hâkim ve savcı sesini yükseltmediğinde tutanağa erişmek mesela benim için problem olabiliyor çünkü her zaman oradaki ortam yargı mekanizmasındaki savcıcıyı ya da hâkimi bu konuda uyarmanız gibi bir seçenek de size sunmayabiliyor.

Sorunlardan bir başkası adli yardım. Adli yardım ödeneği son derece yetersiz, dolayısıyla baroların inisiyatifinde. Bazı baroların bu mekanizmayı hakka erişmekle ilgili sorun yaşayan bireyler için çok daha rahat kullandığını görürken bazı barolarda farklı birtakım uygulamalarla karşılaştığını görüyoruz.

Bir başka sorun, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda "pro bono" dediğimiz gönüllü avukatlık hizmeti, kamu hizmeti olarak görülmesi gibi örneğin, bir yasal düzenlemenin yer almıyor olması. Cezaevleri, aynı zamanda jandarma, karakollar, adli mekanizmanın diğer tamamlayıcı unsurları fiziksel erişilebilirlik olanaklarından yoksun. Pek çok meslektaşım, bedensel engelli ya da görme engelli meslektaşım -ben kamu avukatı olduğum için cezaevlerine çok sık gitmiyorum, doğrudan bir deneyimi o yüzden aktaramayacağım belki ama- içeri girerken, müvekkilleriyle görüşmek istediklerinde retina taramasıyla mesela karşı karşıya kaldıkları için farklı birtakım yöntemlerle, hani kişilik onurunu bazen rencide edici şeylerle karşılaşmış ancak oradaki bariyeri o şekilde geçebiliyorlar. Ortez ve protez taşıyorlarsa örneğin, ortez ve protezleriyle cezaevine girmeleri olanaklı değil. Bir görme engelli avukat Braille tabletiyle ve işte bastonuyla belki içeri girecek ya da Braille yazı aracıyla içeri girmek istediğinde ona da izin verilmiyor; elbette izin verilmiyor, oradaki kriterler çiğnenmesin ama farklı alternatifler bulunarak belki sistematik ve sağlıklı çözüm yöntemleriyle bu hakkın, savunma hakkının bu anlamda hani kısıtlanması ya da engelli meslek mensupları yönünden de hakkıyla yerine getirilmesi sağlanabilir.

Toparlayarak bitiriyorum.

Yargı mekanizmasının ve tamamlayıcı unsurların hâkimler, savcılar, adliye personeli, meslek uzmanları, aynı zamanda jandarma, emniyet güçleri, tüm bu saydığım mekanizmalarda aslında sürekli ve sistematik engelli kişilerin insan hakları ve engelli kişilerle ilişkilenede nelere dikkat etmek gerek belki bunu bir sistematığe bağlı olarak devam ettirmek gerekiyor.

Söyleyecek, anlatacak sorun çok ama affınıza sığınarak burada bitiriyorum.

Tekrar teşekkürler dinlediğiniz için.

Bitirdim, Kemal Bey hatırlattığı için...

Bu arada okumanız ve bu anlamda belki farkındalık yaratacağını düşündüğümüz için Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonunun hazırladığı Türkiye'de engellilerle ilgili güncel sorunları içeren 60 sayfalık bir de araştırma ve somut önerilerimizin yer aldığı kitapçığımız var. Soru olursa cevaplamak üzere buradayım.

Tekrar teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz Özlem Hanım.

Süre hassasiyetiniz için de ayrıca sağ olun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Bakiye kalan süre bakımından Sayın Başkan, biz de sadece kısaca...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun Deniz Hanım.

7.- Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Üyesi Deniz Yazgan Şenay'ın, engelli bireylerin adalete erişimde karşılaştıkları spesifik sorunlar hakkında sunumu

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Teşekkür ederim

Tekrar merhabalar. Avukat Deniz Yazgan, biraz önce söylemiştim, Türkiye Barolar Birliği Engelli Hakları Komisyonu Yürütme Kurulu Üyesiyim.

Bu bağlamda, değerli sözcümüz ve koordinatörümüz açıklamalarda bulundu ancak biz burada böyle bir hazırun varken spesifik sorunlardan da söz etmek isteriz. Türk Ceza Kanunu'nun 122'nci maddesinde düzenlenen nefret ve ayrımcılık suçu nefret saikini aradığı için ve bir ekonomik suç olarak düzenlendiği için engelli kişiye... Özellikle ben nöroçeşitliliği alanında çalışan biri olduğum için, 24 yaşında otistik bir erkek kardeşim bulunduğu için hakkın öznesi değilim ama hakkın kotanjantıyım; hayatım boyunca bir engelli kişinin haklarından nasıl mahrum bırakıldığını görerek büyüdüm. Bu bağlamda, biz ayrımcılığa cüret veren bir maddeyle karşı karşıyayız. Nefret saiki dediğimizde nefretin kültürel bir unsur olduğunu, ülkemizde nefretin engellilikle bağıntılı olmadığını, engellinin bir acıma konusu ve bir merhamet konusu olduğunu, yine insan onurundan yoksun belli bazı tutumlarla karşı karşıya kaldıklarını... Ancak hiç kimse örneğin, kendi evini kiraya vermezken bir engelliden nefret ettiği için vermiyor, vermemezlik yapmıyor kiraya verirken veya restoranına almazken "Görüntü hoş olmaz, yakışık almaz." diyerek almıyor, burada da bir aşığılama var, bir

ayrımcılık var. Ama kanun maddemiz doğrudan doğruya 2014 yılındaki düzenleme dolayısıyla nefret saikini aradığı için biz bu maddeyi uygulayamıyoruz, bu doğrudan doğruya bir cezasızlık hâli oluşturuyor.

Cezasızlık hâlimden söz edeceksek eğer daha dün Manisa'da bir okul müdürü tarafından elinin tersiyle merdivenlerden aşağı sürüklenmiş otistik çocuktan söz edilebilir. Bunların münferit olmadığı da her geçen gün karşımıza çıkan görüntülerle açıktır. Devamında, bakımevleri konusunda -burada İstanbul milletvekillerimiz de olduğu için söylüyorum, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da burada olduğu için söylüyorum- TİHEK Kanunu habersiz ziyaret hakkı tanır. Biz Kocaeli'de ve İstanbul'da bu ziyaretlerin yapıldığını biliyoruz bakımevlerine ancak hâlihazırda 163 huzurevi ve 289 engelli bakım merkezi kamuya ait iken, daha çok özel bakımevleri varken İstanbul milletvekillerimize, çevre ildeki milletvekilimize açıkça söylüyorum bir avukat olarak: Büyükçekmece'deki dosyalarımız engelli kişilerin bakımevlerinde, özel bakımevlerinde şiddete uğradığı dosyalarımız atıye bırakılıyor, tozlanıyor, en olmadı, takipsizlikle sonuçlanıyor. Sekiz dakikalık şiddet videosu varsa basit yaralamadan dava açılmaz Sayın Başkan. Burada kendini doğrudan doğruya beyanı ile ifade edemeyen bir kişiye yani yakınamayan, bir kurumda görevliye, burada bizim gibi söyleyemeyen bir kişiye doğrudan doğruya bir şiddet varsa kişinin cinsel suçlar ve bu bağlamda bedene karşı suçlar bakımından müzmin mağdur hâline getirildiği kabul edilmelidir. Eğer bir yargılama yapılacaksa 86'ncı madde bağlamında nitelikli hâl yani kendini bedenen savunamayan kişiye karşı yaralamadan veya eziyetten kamu görevlisine de işkenceden dava açılması gerekir. Biz davalarımızda doğrudan doğruya cezasızlıkla karşı karşıyayız. Özellikle dediğim gibi, bakımevlerinin yoğunlukla bulunduğu Büyükçekmece'de açıkça söylemekte herhangi bir beis görmüyorum.

ALİ KARAÖBA (Uşak) - Neye bağlıyorsunuz dosyaların cezasızlıkla sonuçlanmasını?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Yargı personeli engelliliği tanımıyor.

Burada yeni çalışmalardan söz ediyoruz ancak engelli kişiye dair, özellikle otistiklere dair, bu bağlamda kendini zihinsel olarak farklı beyan eden kişilere dair "Ama o da bana saldırdı." savunması sözlü olarak yapıldığında sözlülük esas oluyor. Hiç kimse bu bağlamda kendini ifade edemeyen kişiye yönelik şiddeti önemsemiyor. Bu, kadın erkek ilişkilerindeki meseleye benzer bir süreçtir. O yüzden, Stanev v. Bulgaristan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararından bahsetmek gerekir. Zorunlu kurumsallaştırma özgürlük ihlalidir. Bir insanı -tırnak içerisinde- ağır engelli olarak tanımladığımız için bir kuruma kapatmak doğru bir tutum olmayacaktır. İsviçre'deki kişisel asistanlık ve Avustralya'daki Ulusal Engellilik Sigorta Sistemi'ne yönelik çalışmalarımızı raporumuzda yayımladık, raporumuzu sizlere sunduk.

Bu bağlamda, biraz önce mahpuslarla ilgili bir çalışmadan söz edildiği için İstanbul Barosu Engelli Hakları Merkezi Başkanı şapkamla konuşmak isterim. Biz bir çift fazla erişilebilirlik raporu yazdık Sayın Başkan yani engelli mahpusların kurum içi faaliyetlere erişimi, engelli meslektaşlarımızın ise kuruma doğrudan doğruya erişimiyle ilgili bir rapor yazdık. Evet, belli bazı yerlerde eğik düzlemimiz var ama o eğik düzlemden tek başına fiziksel engelli bir meslektaşımız geçemiyor. Evet, göz tanıma sistemi var ama kornea nakli olmuş bir meslektaşımız göz tanıma sisteminden geçemiyor çünkü gözü sadece doğal vaziyetle okuyabiliyor, kornea nakli bir dikeş gerektirdiği için okuyamıyor. Böyle belli bazı sorunlarımız var. Bu raporu da size sunmayı çok isteriz.

Özellikle otistik çocukların örgün eğitimden dışlandıklarını, dışlanamadıklarında şiddet gördüklerini sistematik olarak biliyoruz, dosyaların detaylandırılması gereğini savunuyoruz. Öğretmenlerin ve kamu personelinin hizmet öncesi eğitimine nöroçeşitlilik kavramının da eklenmesi taraftarız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Kapandı haklısınız.

TRT'nin bu bağlamda BBC çalışmalarından feyzalabileceği, "representative neurodiversity" çalışmalarından feyzalabileceği taraftarız.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - İki cümleyle sonlandıracağım.

Bakım emektir, bu bağlamda yegâne, annenin yükü değildir. Eğer biz engellilerden "biz" diye söz edeceksek ilk önce engellileri iyelik hâline, bir tahakküm altına almadan engellilere yönelik sorumluluğumuzda bizleşmeliyiz.

Son olarak Anayasa'da haklar kuralı olarak herkes içindir, engelliler bu bağlamda herkesten ayrıksı düşünülmemelidir. TÜİK verilerinin şeffafla paylaşılmasını talep ediyoruz. Araştırma Komisyonunun bu süreliliği bağlamında da çalışmalara detaylı ve istikrarlı katkıda bulunacağımızın sözünü veriyoruz.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Tabii, bu Manisa'daki olayı takip ediyoruz. Oradaki müdür şu an açığa alındı. Ayrıca da orada eğitim müfettişleri süreci inceliyorlar, tetkik ediyorlar, biz de takip edeceğiz.

Tabii, baro engelli hakları noktasında, hak arama noktasında önemli bir kurum. Özellikle bazı spesifik sorularımız var bizim de Komisyon olarak. Örneğin, kaç baroda engelli hakları merkezi var? Bunu bize bildirirseniz, şu an elinizde yoksa böyle bir veri...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Veri elimizde var, bildirebiliriz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Kaç baroda var?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÖZLEM KARA - Yaklaşık 30. Çünkü sayı güncel olmayabilir, bu arada kurulmuş da olabilir o yüzden...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU ÜYESİ DENİZ YAZGAN ŞENAY - Sene başında aldığımız 30.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ne diyorsunuz Özlem Hanım?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÖZLEM KARA - 30 Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bununla ilgili benim bir genel soru şeyim var, onu bir...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Şunu açıklamak gerekiyor: Bazı barolarda komisyon olarak, bazı barolarda temsilci olarak olabiliyor yani mesela, İstanbul'da elbette bir komisyon olarak var, İzmir'de, daha böyle büyük illerde... Ama daha sayısı az olan barolarımızda temsilci düzeyinde var, bazı barolarımızda hiç yok.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Engelli hakları merkezleri malum çok önemli, buralarda ne tür faaliyetler yapılıyor? Örneğin, eğitim var mı? Hukuki danışmanlık var mı? Farkındalık, rehberlik eğitimleri var mı? Bunlarla ilgili bize bir bilgi hazırlarsanız seviniriz.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÖZLEM KARA - Tabii ki, tabii ki Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Bununla birlikte, bahsettiğimiz gibi, baronun hak temelli yaklaşımla ilgili yaptığı faaliyetler, eğitimler, seminerler, çalışmalar...

Diğer bir intikal eden konu, özellikle karakollarda engelli bireylerin avukatlarının uzun süre beklediğine dair şikâyetler alıyoruz. Bu süreleri azaltmaya yönelik baronun yaptığı çalışmalar... Bununla birlikte engellilerin avukatlarla ilgili memnuniyet durumu, bunlarla ilgili de şikâyetler var. Mesela, sizin aldığınız şikâyet sayısı ve bunların sonuçlanma durumu, kısaca ifade etmem gerekirse bu anlamda genel bir engellilere yönelik baronun hizmetleri ve bunun istatistiki durumu, bunları bize bildirirseniz... Deniz Hanım'ın da belirttiği gibi biz sizinle irtibat hâlinde hem bu çalışmalar hem genel anlamda şikâyetlerle ilgili zaten bundan sonra da devam edeceğiz.

Teşekkür ediyorum.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, şimdi iki milletvekilimiz var, komisyon görevleri var oraya ayrılacaklar, kısaca onlara söz vereceğim.

Sonra İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuyla devam edeceğiz.

Evet, buyurun Ömer Faruk Bey.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Şimdi, bu Komisyon eksiklikleri gidermek için kuruldu yani iktidarı aklamak için veyahut da eksiklikleri söylediğimiz zaman bize itiraz edilsin diye kurulmadı. Siz de bunu -biliyorum iyi niyetlisiniz- çok iyi biliyorsunuz. Eksiklikleri de görüyoruz. Şimdi, bakın, ben boş yere konuşmuyorum Sayın AK PARTİ'li Vekil rahatsız oldu ama siz, Sayın Vekilim, 117 cezaevi gezdiniz mi 28'inci dönemde? Ben 117 cezaevini ziyaret etmiş bir milletvekiliyim, konuyu bilmeyen biri değilim; aranızda benim kadar ziyaret eden de yoktur. Sayın Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcım da benim kadar ziyaret etmemiştir. Ben, Sayın Bakanım, ziyaret ettiğim 117 cezaevinin birinde bile retina kontrolünde çelik kapının yanında engellilere yönelik bir giriş görmedim. Bu kadar net. Yani ben, şimdi, burada, Sayın Genel Müdür Yardımcımın sözünü duyuyorum ama bir de gerçeği hatırlıyorum. Nasıl olur bu?

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - O rakamları talep ettik; nerede, ne var bize bildirecekler.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Evet, şimdi, engelli koğuşu konusu, o da son derece eksik. Şimdi, mesela engelli vekilimiz var, Yücel Vekilimiz. Yücel Vekilimiz cezaevine gitse o çelik zor kapıdan girmeye kalksa giremeyecek, ne olacak biliyor musunuz? Şahsiyeti incitilecek, kucaklanarak oradan geçirilmeye çalışılacak. Biliyorum ben çünkü ortamı biliyorum. Şimdi, bunların düzeltilmesi lazım. Bu Komisyon boşuna kurulmadı, bu sıkıntıları gidermek için kuruldu.

Yine, R tipi cezaevlerinden bahsettik. Menemen R tipi cezaevine en az 3 kez gitmiş bir milletvekiliyim. Bakın, size anlatayım, orada ne yaşıyor? Adalet Bakanlığı yetkilileri de benden duysun çünkü ben sahayı biliyorum. Şimdi, 2 tane engelli mahpusu aynı odaya veriyorlar Sayın Bakanım; olacak iş mi bu? "Birbirinize bakın." diyorlar. Yahu, adamların ikisi de ağır engelli, zaten o yüzden bu cezaevine gelmişler, koğuştaki çok zorlanıyorlar. Peki, bakım elemanı konusunda çok büyük eksiklik var yani inanılmaz cehennemî bir hayata dönüyor o Menemen R tipi veyahut da diğer R tipi cezaevleri. Yani bunu ben kendim söylemiyorum, şimdi isim vermeyeceğim ama R tipi cezaevi müdürleri bana bunu söyledi: "Vekilim, git Mecliste, bize bakım elemanı versinler. Burada olmuyor bu iş. Burası cezaevi bakımevi değil ki biz ne yapacağımızı bilemiyoruz, ben normal bir cezaevinden geldim, burası R tipi ne olduğunu anlamıyoruz, ağır engelli insanlarla uğraşıyoruz ve olmuyor." diyorlar. Bakın, çok net bir şey söylüyorum. Biz burada madem engelli haklarını konuşuyoruz, ben sahada gördüklerimi size net bir şekilde söylemek zorundayım arkadaşlar. Gidelim Sayın Bakanım, bir R tipi cezaevine beraber gidelim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Gidelim gerçekten.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Gerçekten gidelim ve orada ne olduğunu bir görün, mahpusları bir dinleyin, idarecileri bir dinleyin; ne kadar doğru söylediğimi de göreceksiniz ama hakikaten gitmek lazım. Şimdi, gerçekten, yani bir insanın normal yaşamdan cezaevine girmesi zordur ama bir de engelli olarak orada bulunması çok zor. Yani ben de girdim cezaevine, biliyorum içerideki şartları. Kesinlikle engelliğe uygun bir durum değil, doksan altı gün kaldım geçtiğimiz dönem biliyorsunuz, girdik çıktık, geldik yine. Yani orada ben engellilerle ilgili hiçbir kolaylaştırıcı unsur görmedim arkadaşlar. Milletvekili olarak da ziyaret ediyorum, görmüyorum ama şunu diyorum yani derdim üzüm yemek, başcıyı dövmek değil. Yapın bunu diyorum yani "Yapacağız, edeceğiz."le olmaz bu iş. Bu Komisyon bunun için kurulmadı. Sayın Bakan da zaten bunun altını çiziyor. Biz bu işleri başarmak zorundayız. Bunları gidermezsek biz bu Komisyonu niye kurduk? Yani bunları söylemek isterim. Sıkıntılar yoğun bir şekilde var. Mahpuslar da, mahpus yakınları da bu sıkıntıları yaşıyor, mesele gidermek. O insanlar ah çekiyor orada, inliyorlar. Yani sıkıntı

çekiyor, şahsiyetleri zedeleniyor, onurları zedeleniyor, fiziken zorlanıyorlar; gerçekten böyle gördüğüm şey. Bu yüzden düzeltilmesi gerektiğini söylüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun, Ali Bey.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Sayın Başkan, adım geçti, bir cevap hakkı istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ali Bey bitirsin, Genel Kurula girecek.

YÜCEL ARZEN HACIOĞULLARI (İstanbul) - Çok küçük bir cevap vereceğim.

Sayın Vekilim, şahsiyet öyle hemen kırılabilen bir şey değil. Şahsiyet çamurun, kötünün, ateşin ortasından çıkarılıp dünyanın karşısında dimdik durmamızı sağlayan bir şey. O bir aparat. AK PARTİ'liyim diye demiyorum ama AK PARTİ ve Erdoğan dünya özgürlük mevzisinin adı, bir şahsiyet çalışmasının adı aslında.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Ben de herkesi saygıyla selamlıyorum.

Hep Yücel Vekilimden sonraya denk geliyor; çok derin, felsefik bir cümleden sonra acaba ne desem diye düşünmüyorum desem yalan olur.

Öncelikle sunularınız için teşekkür ederim. Yani emek vermişsiniz, hazırlamışsınız, yapılan şeyler çok güzel ama yani ben gerçekten şunu algılayamıyorum: En basiti, ben bütün 17 Bakanlığa da engellilerle ilgili soru önergesi verdim. Ne sordum? Engelli sayısını sordum, az önce rakamlar verdiniz. Bana gelen bir tane cevabınız: "Kayıtlarımızın incelenmesinde merkez ve taşra teşkilatında 23/12/2024 tarihi itibarıyla 3.808 engelli personel görev yapıyor, şube müdürü ve üstü ünvanlı görevli engelli sayısı toplam 55, Ceza İnfaz Kurumu ikinci müdürü olarak görev yapan engelli sayısı 2, işte denetimli serbestlik müdürü 2, Adli Tıpta çalışan toplam 74." Onların da statülerini belirtmemişsiniz. Cevap veren, en azından engellilerle ilgili bilgi veren bir kurum olmuştunuz ama arkadaşlar mart ayında kendi ilimi sormuşum. Ya Uşak'ın ceza infaz kurumlarında, adliyesinde, şurada burada, işte adliyeyle, sizin Adalet Bakanlığıyla ilişkili çalışan engelli sayısı kaç, ne kadar adliyeniz buna uygun diye sormuşuz, lütfedip cevap bile vermemişsiniz. 7 Mart 2025, Bakanlığa bağlı tüm birimlerde görev yapan Uşak il ve ilçelerinde engelli personel ve engelli yönetici sayısı kaç diye sormuşum. Herhâlde ya gözden kaçırdınız ya da diğer bakanlıklar gibi milletvekillerinin denetim gücünü elinden almak istiyorsunuz. Yine, 19 Ağustos 2025'te soru sormuşum tabii, bunun belki de muhatabı siz değilsiniz ama bu Engelli Komisyonuna sunum yapmaya geldiğiniz için size de denk gelmiş olabilir. Yine sormuşum: 2023-2025 yılları arasında Uşak ilindeki adliyelerde engelli vatandaşlarımızın adalete erişim hakkı kapsamında kaç tercüman var, kaç rehber var, özel destek ihtiyacı olan kaç... 9-10 tane sorum var, buna da lütfedip cevap vermemişsiniz. Ben şunu gerçekten algılayamıyorum: Bu Komisyona geliyorsunuz, üst düzey bürokratsınız ve gerçekten de emek sarf etmişsiniz ama soruyoruz engelli koğuş sayısı ne kadar diyoruz, Sayın Genel Müdür Yardımcım "Bilmiyorum." diyorsa ben sunduğunuz bilgilerin ne kadarı bilgiye dayalı diye kaygı duymuyorum desem yalan olur. Yani bir anlattıklarınız var, bir de yaşadıklarımız var; bizler de cezaevi ziyareti yapıyoruz. Bakın, Barolar Birliğinin Engelli Komisyonları Başkanı ve temsilcileri çok güzel şeyler ifade ettiler. Silivri'ye gidiyoruz, gerçekten retina taraması haricinde içeri girmek yok. Şimdi, Yücel Vekilim, hani işte, felsefik bir cümle söyledi ama siz böyle algılayabilirsiniz giden insanlar bundan mutsuz. Yani biz kendi Meclisimizde buraya gelen Adalet Bakanlığının kurumlarında eğer bunları sağlayamazsak bir adım ileri gidemeyiz. Mutlaka güzel şeyler yapıyordur, herkes emeğiyle gelmiştir, yapıyordur. Güzel istatistikler vermişsiniz ama arkadaşlar, saha ile sizin söyledikleriniz gerçekten örtüşmüyor, arada da ciddi çelişkiler var.

Sayın Bakanım, son bir şey söyleyeceğim, belki konuşma fırsatım olmaz diye ekliyorum. Geçen de söylemişim ama kayıtlara tekrar geçsin istiyorum. Bakın, Anadolu Üniversitesini mutlaka ziyaret etmemiz lazım. Eskişehir'de bir bölge toplantısı yapma zorunluluğumuz var. Neden söylüyorum? Bakın, 1993 yılında 496 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle hâlen Türkiye'de tek olan enstitü var. Bunun içinde Engelliler Araştırma Enstitüsünün 4 ana bilim dalı var, alt bilimi var; Zihin Engelliler Ana Bilim Dalı, Ortopedik Engelliler Ana Bilim Dalı, İşitme Engelliler Ana Bilim Dalı ve Görme Engelliler Ana Bilim Dalı. Bunların yaptıkları o kadar güzel şeyler var ki 0-8 yaş, 0-6 yaş...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Gidemesek de davet edelim buraya.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Bence yerinde görelim. Niçin söylüyorum? Bakın, Sayın Büyükerşen'in zamanında British Council'in yaptığı bir ödül, 1997'de dünya 1'inciliğini almış bir ödülü var yani İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in eleman göndertip incelediği kurumlarımız var. Yine, burada Anadolu Üniversitesinin Engelliler Entegre Yüksek Okulu var. Yani o kadar sistematik hâle getirmişler ki, Tepebaşı Belediyesinin o kadar güzel bir servis elemanı yetiştiriciliği ve montaj işçiliği yapan kurumları var ki, bunları yerinde görürsek, aslında bu işin pratiği daha net olur.

Az önce de söylendiği gibi, engelliler acınacak insanlar değil, temel insan hakları çerçevesi içerisinde ele alınacak kişiler; başka türlü olmaz. Bakın, son beş yılda sadece sosyal yaşam merkezi kurslarından 55 öğrenci yararlanmış ve iş bulmuş daha sonra. Gökkuşluğu Kafe ve Montaj Atölyesinden 83 öğrenci mezun olmuş ve iş bulmuş. Bunu niye söylüyorum? Nasıl Trabzon'da biz gittiğimizde, çok net bir şekilde, çok güzel bir merkez gördük, Yaşamkent'i, Mutlu Köy'ü gördük ve bununla çok gurur duyduk ve diğer illere belki de bir örnek olur diye düşündük. Ben Eskişehir Odunpazarı'nın ve diğer yerlerinin tamamının mutlaka en azından bölgesel toplantı içinde bir günlük de olsa... Hem hızlı trenimiz de var, gidiş gelişi de sağlarız; AK PARTİ'nin yaptığı hızlı tren, Uşak'ı da inşallah bitirirler diye onu da ekleyeyim.

Ben de emek verdiğiniz için, geldiğiniz için teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, şimdi İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumundan Muhammet Bey, söz sizde.

III.- SUNUMLAR (Devam)

8.- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İkinci Başkanı Muhammet Ecevit Carti'nin, engellilik açısından Kurumun görev alanı ve faaliyetleri hakkında sunumu

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Sayın Bakan, sayın Komisyon üyeleri, değerli hazırım; öncelikle Komisyonumuzun çalışma amacına katkı sağlamak için bu fırsatı sunduğunuz için teşekkür ediyorum. Kurumum ve şahsım adına hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Ben Muhammet Ecevit Carti, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İkinci Başkanıyım. Bu sunumu gerçekleştirirken Kurul Üyemiz Dilek Ertürk ve İnsan Hakları ve Eşitlik Koordinatörümüz Saadet Sinoplu Karaca, Ayrımcılıkla Mücadele Koordinatörümüz Emre Küçükşahin, Uluslararası İlişkiler Koordinatörümüz Salih Günay, Ulusal Önleme Mekanizması Koordinatörümüz Tuğçe Hanım ve diğer uzman arkadaşlarla beraberiz.

Ben mevzuata çok fazla girmeden biraz hızlı bir şekilde geçerek Kurumumuzun görev alanında yaptıklarımızı anlatmaya çalışacağım.

Malumunuz, Türkiye İnsan Hakları Kurumu olarak 2012 yılında kurulan Kurumumuz 2016 yılında eşitlik fonksiyonunun da ilave edilmesiyle birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak görev yapmaya devam ediyor. Kanunda sayılı 3 tane temel fonksiyonumuz olduğunu söyleyebilirim, tabii diğer fonksiyonlarımız da var; ayrımcılıkla mücadele, insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve ulusal önleme mekanizması fonksiyonlarımız var. Biz bu kapsamda idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli kamu tüzel kişiliğini haiz ve Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakanla ilişkili -şu an Adalet Bakanımızla ilişkilimiz- bir kamu kurumu olarak, ulusal İnsan Hakları Kurumu olarak görev yapıyoruz.

Kanunumuzun 3'üncü maddesinde herkesin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit olduğu yazıyor. Bu kanun kapsamında 15 tane kanunda sayılma usulüyle belirtilen ayrımcılık temelimiz var. Biz bu temeller bazında Kurumumuza ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruları inceleyebiliyoruz. Bunun dışında, yine aynı konudaki iddiaları resen inceleyebiliyoruz. İnsan hakları ihlallerine ilişkin iddiaları da resen inceleyebiliyoruz. Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında ki ziyaret ettiğimiz merkezlerden, cezaevlerinden, nezarethanelerden, bu kapsamdaki kurumlardan gelen başvuruları da yine inceleme hakkına, inceleme görevine, yetkisine sahibiz.

Kanunda sayılan 15 ayrımcılık temelini hızlıca ifade etmek istiyorum: Engellilik, cinsiyet, felsefi ve siyasi görüş, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, yaş, servet, etnik köken, ırk, renk, dil, din, inanç ve mezhep olarak 15 temelimiz sayılmış vaziyette.

Burada, tabii, engelli temelinde ayrımcılığa dair de çok kısa bir tanım yapmak istiyorum: Herhangi bir alanda insan hak ve özgürlüklerinin tam ve diğerleriyle eşit koşullar altında kullanılmasının önünde engelliğe dayalı olarak gerçekleştiren her türlü ayırım, dışlama ve kısıtlamayı ifade ediyor.

Ayrımcılık türleri de kanunumuzun 4'üncü maddesinde sayılıyor. Burada da hızlıca ifade edeyim: Ayrı tutma, ayrımcılık talimatı verme, çoklu ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, iş yerinde yıldırma, makul düzenleme yapmama, taciz, varsayılan temele dayalı ayrımcılık ve mağdurlaştırma başlıklarımız var. Burada makul düzenleme yapmama başlığı da doğrudan doğruya engellilerle ilgili olan bir başlık olarak ifade edilebilir. Erişilebilirliğin genel bir husus olarak bu bağlamda vurgulanan bir sorun alanı olmasının yanı sıra makul düzenleme yapılmaması hususunu da yine ayrımcılık yasağının ihlali konusunda sık sık karşımıza çıkan bir sorun olarak ifade edebiliriz. Buna ilişkin ayrıntılı bilgi vermeye şu anlamda gerek yok diye düşünüyorum; onlar, özellikle Engelli Hakları Sözleşmesi'nin genel yorumlarında da çok ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiş. Erişilebilirlik bizim 2005 yılındaki kanundan beri ki Engelliler Hakkında Kanun'un devrim niteliğinde bir kanun olduğunu söylemek mümkün, Türkiye'deki engellilerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik eğitim alanından istihdama birçok farklı alanda çok ciddi yasal düzenlemeler içeren bir kanun düzenlemesi. Bunda, tabii, her şey kanunun çıkmasıyla olmuyor, uygulamada da birtakım problemler yaşanıyor. Gördüğüm kadarıyla Komisyonunuzun da Sayın Bakanımızın ifade ettiği kararlı bir şekilde bu sorunların üzerine gitme iradesi olduğunu görüyoruz. Erişilebilirlik bu sorun alanlarının en önemlilerinden biri, tabii ki önceden planlanması gereken proaktif bir yükümlülük olarak ifade etmek mümkün.

Bizim Kurumumuzun kapsamında, yaptığımız işlerin kapsamında kimler var? Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının her alanda, eğitim, öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler gibi bütün alanlarda yaptığı faaliyetlerden faydalanmada, bu faaliyetlere ulaşmada, bilgilenmede karşılaşılabilecek bütün muamelelere biz ayrımcılık yasağının ihlali konusunda inceleme imkânına sahibiz. Kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar, işte, binalara erişim -erişilebilirlik konusu yine gündeme geliyor- istihdam ve mesleki serbest meslek süreçleri, derneklerin, vakıfların, sendika ve siyasi partilerin meslek örgütlerine üye olma süreçleri, bunların tümünde, yine, kamu kurumlarının olsun, taşınır ve taşınmazların kamuya açık şekilde sunulmasıyla ilgili süreçler hep bizim görev alanımıza giren konular arasında. İhlal iddiasında istihdam konusu en çok karşılaştığımız başlıklardan biri. Burada işveren veya işveren tarafından yetkilendirilen kişilerin, istihdamın her sürecinde yani işe alım süreci dâhil olmak üzere tüm süreçlerinde yaptığı muameleleri biz kurumsal olarak inceleme yetkisine ve görevine sahibiz. Bize başvurular her türlü kanaldan gelebiliyor; e-devlet üzerinden gelebildiği gibi, internet üzerinden, kuruma gelerek bireysel başvuru yapılabilir, dilekçe veya mektupla yapılabilir. Öncelikle, resen olanlar dışında başvurular gerçek ve tüzel kişiler tarafından kuruma başvuru yapılabilir. Biz bu başvuruları incelerken öncelikle ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla iddia edilen hususun ilgili kurumdan düzeltilmesinin talep edilip edilmediğini inceliyoruz.

Kurumumuzun görev alanına girmeyen konular da yine 6701 sayılı Kanun'da sayılmış vaziyette; yasama ve yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvuru konusu olmuyor.

Dediğim gibi, başvurunun incelenmesi konusunda bizzat ya da internet üzerinden, e-devlet üzerinden e-başvuru sistemiyle Kurumumuza başvuru yapılabilir, illerde valilikler ve ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da başvuru yapılabilir; bunlar tamamen ücretsiz şekilde yapılabilir.

Kurumumuza kanunumuzda inceleme yetkisi verildiği gibi, bu süreçlerin yürütülmesi esnasında bilirkişi görevlendirmesi yapabiliyoruz, tanık dinleyebiliyoruz, kurumları uzlaşmaya davet edebiliyoruz; birazdan vereceğim bir örnek var hatta, Türkiye Barolar Birliğiyle...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, biz bu tanımlamaları bence geçelim çünkü sizin sunum çok uzun. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Tamam Sayın Bakanım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Siz bize bu örnekleri verin, spesifik bilgiler tamam mı? Zaten soru-cevapta bunlarda ilerleriz çünkü altı dakikamız var sizinle ilgili. O spesifik örneklerle başlayın, soru-cevapla onlara devam ederiz zaten.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Tamamdır Sayın Bakanım.

Ayrımcılık yasağının ihlali tespitinde de idari yaptırım uygulayabiliyoruz.

Bunu da geçtikten sonra şunu söyleyebilirim: Sayın Bakanım, kurumumuzun başvuru almaya başladığı 2017 tarihinden itibaren sürekli ciddi sayıda artan bir başvuruyla karşı karşıyayız, son beş yılın başvurularını aldık biz buraya. Şu ana kadar yapılan başvuruların yüzde 20'si civarı yani 2.700 civarı başvuru ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialar içermektedir; 5 başvurudan 1'i bu şekildedir. Bu Komisyon açısından belki en önemli olan hususlardan birini de şöyle vurgulamak lazım: Bu başvuruların yani 2021-25 yılları arasındaki başvuruların en çok alındığı alan engellilik alanıdır, bizim kararlarımıza da bu yansıyor. Tabii, bunu nasıl yorumlamak lazım? Hem engellilerin bu konuda bilinçli olduğunu, bizim Kurumun fonksiyonunu kavrama, Kurumun bu anlamdaki fonksiyonlarından bilgilendirme anlamında daha bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, bu alanda daha fazla ayrımcılık yasağı ihlali içeren davranışlar iddia edildiğini yani yapılabildiğini söylemek mümkün.

Son iki yılda özellikle -bu istatistik önemli bizim açımızdan- engellilik temelli ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin 45 kararımız var; 2024'te 24, 2025'te 21 yani 2025 yılında verilen ihlal kararlarının yüzde 42'si, 2024 yılında verilen ihlal kararlarının yüzde 50'si engellilik temeliyle ilişkili. Bize gelen başvurular arasında en çok ret gerekçemiz konunun bir temelle ilişkili olması ya da Kurumumuzun görev alanına ilişkin olmaması. Bu bağlamda, engellilik alanından gelen başvuruların ağırlıklı olarak temeli olan ve somut başvurular olduğunu da söylemek mümkün buradan yola çıkarak.

Özellikle hangi alanlarda başvuru alıyoruz? Eğitim hakkıyla ilgili çok sayıda başvuru alıyoruz. Özellikle engelli öğrencilere yönelik bireysel eğitim planı oluşturulmaması ya da uygulanmaması, özel eğitim sınıfı açılmaması, engelli öğrencilerin okul ortamında ayrı tutulması, sınavlarda makul düzenlemelerin yapılmaması, erişilebilirliğe ilişkin düzenlemelerin ve taleplerin yerine getirilmemesi, kolaylaştırıcı kişi uygulamasının düzgün bir şekilde uygulanmaması gibi eğitim alanında birçok başlık altında başvuru alıyoruz.

Çalışma hakkı da yine engelliler alanında aldığımız başvuruların odağında bir alan. Özellikle iş yerindeki fiziksel ve dijital erişilebilirlik konusunda, nakil ve tayin talepleri konusunda, engellilerin ve engelli yakınlarının nakil ve tayin talepleri konusunda, engellilere yönelik iş yerinde yıldırma konusunda, bunun engellilere kurumda iş verilmemesi şeklinde de gerçekleştiğini vurgulamak lazım ya da engel durumlarına uygun olmayan engelliliklerini arttırıcı işler verilmesi gibi iddialarla çok sayıda başvuru alıyoruz.

Toplumsal hayata katılım bağlamında özellikle erişilebilirliği vurgulamak lazım, hem dijital hem fiziki erişilebilirlik konusunda. Toplu taşıma araçlarında sesli anons sisteminin çalışmaması, baro, kütüphanelerde veya başka yerlerde sesli kitap bulunmaması, internet bankacılığı hizmetlerine yönelik şikâyetler, şehirler arası seyahatlerde indirim oranının uygulanmaması ya da 4736 sayılı Kanun'un uygulamasındaki çeşitli sıkıntılar; bu alanlarda çok sayıda başvuru alıyoruz.

Ben birkaç tane örnek karar zikretmek istiyorum Sayın Bakanım. Ben şunu kendi adıma söyleyeyim -2010'dan itibaren bu alanda da çalıştım Özürlüler Dairesinde ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünde- en iyi çalışan kurumlardan biridir ÖSYM. Hani bu kararı buraya koymuş olmamız onların iyi çalışmadığı -benim kanaatim- anlamına gelmiyor, çok olumlu işler yapıyorlar. Burada, ÖSYM'de başvuranın girdiği sınavda ek puan verilmemesine yönelik iddiası üzerine -bu geçen yıl aldığımız bir karardı- engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatiyle biz karar aldık. Türkiye Barolar Birliğinin yakınlarında... İşte, 2025/80 sayılı Kararımız ki bu kararlarımızın hepsi "web" sitemizde olağan dışı bir durum olmadıkça -ki çok az sayıdadır- açıktır, bütün vatandaşlarımıza açıktır.

Barolar Birliği tarafından sunulan kütüphane hizmetlerinden görme engelli avukatların yararlanamamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiası; bu, uzlaşmayla sonuçlandı. Biz uzlaşma konusuna da önem veriyoruz; kamu kurumlarının olsun diğer kurumların olsun, problemler ortaya çıktıktan sonra uzlaşarak çözmeleri bizim için önemli bir husus.

Bir il ve aynı zamanda ilçe belediyesi, aynı ilde büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyesinin görme engelli bir bireyin sinyalizasyon sistemiyle ilgili sıkıntılarına dair erişilebilirlik noktasında taleplerinin yerine getirilmemesi sebebiyle ayrımcılık yasağının ihlali kararımız vardı.

Diyanet İşleri Başkanının bir tayinle ilgili annesinin ve ailesinin bakımı ki... Sayın Bakanım, bu konuda özellikle sadece engellilerin değil, engelli ailelerinin de engelli yakınlarının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamak isterim. Tayinle ilgili bir talep... Yine, bir başka belediye başkanlığının, büyükşehir belediye başkanlığının özel halk otobüslerindeki sesli anons sisteminin çalışmamasıyla ilgili ihlal kararımız; bunların çoğu 2024-2025.

Millî Eğitim Bakanlığının otizmle ilgili, otizm tanılı öğrencilerin kolaylaştırıcı kişi, gölge öğretmen uygulamasından faydalanmasına rağmen Down sendromluların -daha önceki bir süreç bu tabii- faydalanamamasıyla ilgili bir ihlal iddiası vardı. Biz bu konuda da yine otizm spektrum bozukluğu olanların faydalanırken diğerlerinin faydalanamamasını engellilik ayrımcılık yasağının ihlali olarak kararlaştırmıştık.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ne kadar sürede karar veriyorsunuz?

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Sayın Bakanım, altı ayda ama bu bir kereye mahsus uzatılabilir, bazen fazla bilgi, belge almak gerekiyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Azaltmak lazım bu süreci bence.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Üç ay ama altı aya kadar çıkarılabiliyor.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Normalde üç ay ama başvuranın talebiyle ihtiyaca binaen uzatılabiliyor.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, süreniz doldu, ne kadar istiyorsunuz? Bir üç dakika daha verelim, soru-cevap gideceğiz çünkü.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTİ - Şöyle söyleyeyim: Bizim kanunumuzda sayılan raporlarımız, ayrı tematik raporlarımız ve bunlarla ilgili olarak raporlarımız da insan hakları raporlarımız ve engelli raporlarımız var ki bunlar da açık raporlar, önerilerimizi yazıyoruz. Özellikle yine bu Komisyonun görev alanında veri toplamaya ilgili ciddi problemlerin olduğunu vurgulamak mümkün.

İstihdamla ilgili, korumalı iş yerlerinin yaygınlaştırılması, kota sistemine ilişkin cezalandırmanın, yaptırımların uygulanması, mevzuattaki engelliliğe dayalı ayrımcılık temelindeki hususların gözden geçirilmesi. Erişilebilirlik konusu; "web" sayfalarındaki erişilebilirlik olsun; izleme, denetleme komisyonlarının etkinliklerinin artırılması, makul düzenleme; eğitim, yine KPSS olsun, diğer sınavlardaki araçların ve sürenin uygun olması, özel eğitim okullarındaki uygulamalar, bazı meslek gruplarındaki istihdamla ilgili problemler ki Hâkimler ve Savcılar Kanunu'ndaki değişikliklerle bunlar büyük oranda kaldırıldı.

Özellikle bunu vurgulamak isterim: Gündüzlü bakım hizmetlerinin yetersizliği yani engelli çocuğu olan ailelerin gündüzlü bakımdan ciddi bir şekilde faydalanamaması bu anlamda bir eksiklik. Bunun yanı sıra, tematik raporlarımız var, onlar da alanla ilgili problem gördüğümüz konularda zaman zaman bu tür raporlar hazırlayabiliyoruz. Son dönemde hazırladığımız rapordan otizmlü çocukların eğitim hakkı ve ayrımcılık yasağı raporu, engelli bireylerin ulaşım hizmetlerine erişiminde karşılaştığı sorunlara dair raporumuz geçen sene yayınladığımız ve şu anda biten -yakında da inşallah kamuoyuyla paylaşacağımız- engellilik temelinde ayrımcılık yasağı bu anlamda makul düzenleme yükümlülüğüne ilişkin bir raporumuz var. Bunlardaki tavsiyeleri de bizim vaktimiz dar olduğu için şimdi sayma şansım yok, bunları ileticeğiz inşallah.

Bunların yanı sıra, sürekli bir eğitim ve yayın faaliyetleriyle iç içeyiz. Çeşitli rehberler yeniliyoruz, bunların hepsi engellilikle ilgili doğrudan doğruya engelliyi ilgilendiren raporlar, rehberler. Panel ve çalıştaylarımız var, çok sayıda panel ve çalıştay yapıyoruz. Kamu kurumlarıyla olsun, diğer sivil toplum kuruluşlarıyla yakın çalışmalarımız var. Her türlü problemleri olduğunu düşündüğümüz konularda basın açıklamaları yapıyoruz. Kamu kurumlarına yönelik eğitimlerimiz var.

2 tane komisyon faaliyetiniz var Sayın Bakanım, onları da çok hızlı söyleyeyim. Bunun önemi şu: Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonumuz geniş kapsamlı bir komisyon. Bu, işte, barolardan sivil toplum kuruluşlarına, alanında çalışan uzmanlardan birçok farklı uzmana, Yüksek Seçim Kurulunun katılımlarıyla yılda 2 kere yaptığımız toplantılarda dile getirilen konuları, bunları biz rapor hâlinde sunuyoruz. Genellikle de yılda 2 kere dediğim toplantıların tümünde engellilikle ilgili bir konu oluyor, bunlar da çok uzun başlıklar.

Bunun dışında yine kanunumuzun 22'nci maddesi kapsamında yaptığımız il insan hakları istişare toplantılarımız var. Bunlar da ildeki -STK'lerden, basından, işte barolardan- yöresel, yerel ve genel problemleri iletiyorlar. Biz bunların tümünü de Komisyonumuza sunacağız inşallah.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi soru-cevapla devam edeceğiz. Söyleyemedikleriniz olursa soru-cevapta eklersiniz.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) Görüşmeler (Devam)

1.- Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Öncelikle, Bakanlıktan gelen yetkililere, Barolar Birliğinden gelen arkadaşlarımıza ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumundan gelen arkadaşlarımızın yaptıkları sunumlar için kendilerine teşekkür ediyorum, emeklerine sağlık diyorum.

Yani ben açıkçası Bakanım, bu uğurda ATK'den de birilerinin olmasının çok iyi olabileceğini düşünüyordum çünkü Adalet Bakanlığına ilişkin yani ele aldığımız birçok sorun alanları var, sorun başlıkları var, bunların başında da ATK'nin kendisi geliyor.

Adalet Bakanlığı denince, hâliyle akla engelli mahpuslar geliyor bizler açısından da çünkü birçok hak ihlalinin olduğu ve bize iletilen birçok sorun alanı var buna ilişkin. Dışarıda engelli bireylerin yaşadıkları sorunları kaç haftadır burada, bu Komisyonunda dinliyoruz, konuşuyoruz, tartışıyoruz etraflıca; oldukça uzun listeler var bu konuda. Ancak söz konusu cezaevleri olunca maalesef durum daha da vahim bir hâl alıyor ve daha vahim bir tablo çıkıyor önümüze. Tabii, yasal mevzuatta çokça sorun var. Biz, birkaç ay önce, Meclise, engelli mahpusların yaşadıkları sorunlara ilişkin detaylı bir kanun teklifi sunduk. Bu sorunun yasal eksiklikler boyutu, bir de Bakanlığımızı ilgilendiren idari boyut var ki bu konuda söylenecek çok fazla sorun başlığı var.

Tabii, en başta söylenecek eksik konu, herhâlde diğer arkadaşlarımızın da dile getirdiği gibi, veri eksikliğidir. Bizim gözlemlediğimiz kadarıyla her alanda engelli bireyler konusunda verilerin tutulmaması sorunu yaşanıyor. Yani diğer bakanlıklarda da biz bu sorunların yaşandığını bizzat buradaki dinlemelerden de deneyimledik. Cezaevlerinde kaç engelli mahpusun bulunduğu dair düzenli ve kamuya açık verilerin olmadığını ve engelli bireylere yönelik hak ihlallerinin bağımsız bir biçimde izlenemediğini biliyoruz. Çünkü Adalet Bakanlığı bu verileri paylaşmıyor yani bizler talep ettiğimiz zaman da bize gelen herhangi bir veri yok ya da bu verileri tutmuyor olarak okuyabiliyoruz durum böyle olunca. Veriler bize sorunun boyutunu en yalın hâliyle verdiği için önemsiyoruz açıkçası. Biz bir kez daha bunu buradan da ifade etmiş olalım; cezaevi koşulları var olan engelleri daha fazla derinleştiriyor, hatta yeni engelleri yaratıyor da diyebiliriz. Çünkü uzun süreli tecrit, kötü muamele, yetersiz sağlık hizmetleri sonucunda, başta ruhsal ve zihinsel engel olmak üzere, cezaevlerinde engelli durumuna gelen mahpusların da olduğu gerçekliği önümüzde duruyor ve ne yazık ki bu koşullar

intiharlara kadar uzanıyor. Bu durumlara yönelik ihlal kararları da yakın zamanlarda, birçok yerde basına da yansıdı. Fiziki koşullar engelli mahpuslara uygun değil, rampalar yok, cezaevlerindeki hemen hemen hiçbir alan erişilebilir değil. Bakanlığın sunumu daha çok cezaevlerinin fiziki koşullarına dönük yapılan dönüşümler, varsa iyileştirmeler ya da yapılacak olan planlamalar neyse açıkçası ona dönük daha fazla yoğunlukta bir bilgi, bir dinleme oldu burada. Koşu, banyo, tuvalet, revir ve diğer odalara ulaşırken basamak olması, hissedilebilir zemin şeridinin olmaması, aydınlatmanın yeterli olmaması, duvarlara sabitlenmiş tutunma barlarının olmaması ve özellikle banyo ve tuvaletlerin de kişilerin bedensel ihtiyaçlarına uygun olmaması, başlıca erişilebilirlik sorunları arasında. Ayrıca, bilgiye ve iletişime erişim ise neredeyse imkânsız. İşitme ve görme engelli mahpusların iletişim haklarından yararlanması sağlanmıyor; daha da vahimi -az önce de belirttiğim gibi, keşke ATK'den de yetkililer burada olmuş olsaydı- ATK tarafından verilen raporlar, cezaevleri koşullarında ağır hastalık geçirip engelli durumuna düşen yüzlerce mahpus bu raporlarla "cezaevinde kalabilir" ibaresiyle bir anlamda, resmen, ölüme terk ediliyor diyebiliriz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Başkanım, biraz önemli bir kaç başlık var, onları buradan söylersem...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler.

Çünkü yüzde 90 üzerinde engelli ve ağır hasta mahpuslara "cezaevinde kalabilir" raporu verilmesi büyük bir vicdani yüküdür bizler açısından. Bu bakımdan, ATK'nin tek yetkili merci olmaktan çıkarılması, tam teşekküllü devlet hastanelerine ve eğitim araştırma hastanelerine "cezaevinde kalabilir" ya da "kalamaz" raporu verme yetkisinin verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bağlamda, yıllardır bizlerin, STK'lerin ve ailelerin yaşaması için mücadele ettiği Mehmet Emin Çam örneğini hatırlatmak isterim buradan da. Sayısız hastalığı ve engeli bulunan 73 yaşındaki Mehmet Emin Çam, ATK raporlarıyla maalesef ölüme mahkûm edilmiş durumda. 75 yaşındaki Hatice Yıldız, ATK raporuna istinaden evinden sedyyle çıkartılarak cezaevine götürüldü. Bu örnekler yüzlercesinden sadece birkaçı. Sağlık hizmetlerine erişimde ve protez gibi temel ihtiyaçlara erişimde engelli mahpuslar mevcut sorunlara ilave daha da ağır sorunlarla karşı karşıya. Ağır ve hasta engelli mahpus Dicle Bozan aylarca protez bacak bekledi.

Bir de idare ve gözlem kurulları var ki orada da daha vahim bir mesele var. Bir örnekle açıklayacak olursak yüzde 94 engelli Emin Güler örneği var. İdare ve gözlem kurulları mahkemelerin yerine geçerek tahliyeleri keyfî bir biçimde engelliyor. Mahkeme bunu tespit ediyor, hukuka aykırı buluyor ama yine de tahliyesi geciktiriliyor. Daha dün yeni tahliye edildi bütün itirazlar sonucunda. Bu karar da mahkemenin dediği gibi, yargı yetkisini idareye devrediyor, mahpusu hukuksuz bir biçimde tutuyor ve gerçekten akıl almaz bir durum bu bizler açısından da. Engelli mahpuslara yönelik bu sistematik ihlaller son bulmadan bu ülkede gerçekten adaletten söz etmek de çok mümkün değil.

Bir de mahpusların engelli ziyaretçileri mevzusu var, arkadaşlar da az önce ifade ettiler.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Bitiyor Başkanım, son cümle.

Cezaevi ziyaretlerinde engelli yakınları giriş-çıkışlarda erişilebilirlik bakımından çok fazla sorun yaşıyor. Turnikelerin genişliği, merdivenli ulaşım yolları, rampalar, göz tanıma sistemleri engelli bireyler düşünülmeden tasarlanmış ve bu konuda acilen Bakanlığın düzenlemelere gitmesi gerektiğini tekrardan ifade ediyor, sizleri selamlıyorum.

Bu Komisyonun gerçek anlamda bu yaşanan bütün sorun ve kriz alanlarına ilişkin çözüm üretme noktasındaki ısrarını da biliyorum ve Başkana da bu hassasiyetinden dolayı buradan da teşekkür ediyorum tekrardan.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Biz de teşekkür ediyoruz.

Değerli Komisyon üyelerimizden Latif Selvi.

Buyurun.

LATİF SELVİ (Konya) - Teşekkür ederiz arkadaşlar.

Ben iki soru sormak istiyorum. Birincisi: Size yapılan başvuruların dışında, biraz önce ilişkilendirdiğiniz kamu veya özel kuruluşlarla alakalı olarak sizin resen, kurumsal olarak ihlallere dönük bir denetiminiz var mı? İkincisi: İhlallerin oluşmaması için, fiziki koşulların arzu edilen çerçevede oluşturulması için -bina vesaire yapım aşamasında- sizin bir katkınız ve dahliniz söz konusu mu?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Evet, Komisyon üyelerimizden başka söz almak isteyen?

Buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Değerli Bakanlık personelleri ve çok kıymetli katılımcılar; her birinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Barolar Birliğine bir şey sormak istiyorum: Siz konuşurken sitenize baktım ben erişilebilirliği var mı yok mu diye; ben göremedim, belki yanlış yere baktım, ben de bir engelli avukatım. Barolar Birliği sitesinde acaba erişilebilirlik var mı? TIHEK'te de yok, sizde de göremedim. Sitenizde erişilebilirlik açtığımızda göremedim, var mı yok mu öğrenme şansımız var mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Şimdi, öncelikle Adalet Bakanlığı, Barolar Birliği ve İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu; sorular ışığında toparlıyoruz artık.

Adalet Bakanlığı Genel Müdürümüz, buyurun.

ADALET BAKANLIĞI BİLGİ İŞLEM GENEL MÜDÜRÜ SERVET GÜL - Sayın Başkanım, sunumumda da arz ettiğim gibi, yaklaşık bir buçuk yıl önce biz kendi yerli imkânlarımızla, yazılım mühendislerimizin gayretleriyle bu programı geliştirmek suretiyle aktif ettik ve kamuda ilk olarak aktif eden kurum biziz ve bunu diğer kamu kurumlarıyla da paylaştık, arzu eden bütün kamu kurumlarına bunu meccani olarak dağıttık. Şu anda aktif olarak bu, "web" sitelerine erişimde kullanılmaktadır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ben teşekkür ediyorum.

Evet, Barolar Birliğimiz, buyurun.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ KEMAL AYTAÇ - Sayın Vekilim Fatma Hanım, şimdi, Türkiye Barolar Birliği yönetimine seçilince aynı sorunu ben de yaşadım ama bizim "web" sayfasına girince onun altına ineceksiniz. Bizim hesaplarımızın hepsi erişilebilir, engelliler hukuku da aynı şekilde. Artı, onun dışında, Instagram ve Twitter hesaplarımız da var; bizim etkinliklerimizi, çalışmalarımızı oradan görebilirsiniz. O bizim kabahatimiz yani ben de bulamadım önce.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yok, estağfurullah Sayın Başkanım, mesele bulmak değil. Şimdi, ben ortopedik engellyim; aşağıya, sitenin altına inerim, oradan bakarım. Görme engelliye sesli yönlendirmiyor, ondan bahsediyorum yani eğer zaten ana sayfada açtığı an görme engelliye "Lütfen aşağıdaki butona dokununuz." demiyorsa erişemez ki zaten. Yani ana sayfayı görecektir, gördükten sonra o erişilebilirliği nerede görüp de... Onun sesli komut vermesi gerekiyor, o yüzden yani sayfayı açtığı an sesli yönlendirmesi gerekiyor, onu bulamadım ben.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Buyurun Özlem Hanım.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ENGELLİ HAKLARI KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÖZLEM KARA - Ekran okuma programı kullanıyoruz biz, Sayın Vekil de biliyordur. 2022 yılında kuruldu Engelli Hakları Komisyonu, kurulduğumuz günden bu yana da özellikle bu teknolojiyi kullanma konusunda, engellilerin erişimi konusunda gerçekten Türkiye Barolar Birliğinde de önemli değişimler yaptığımızı inanıyorum. "Web" sayfası ve diğer teknolojik odaklı kullandığımız argümanlar da bu anlamda uyumlu hâle getirildi. Meslektaşlarımızdan zaten geri bildirim bu anlamda sürekli olarak takip ediyoruz. Aldığımız geri bildirimlerde erişilememe gibi şu anda bir problemle karşılaşmadığımız için... Yoksa sizin önerinizi de elbette değerlendirelim, varsa bu anlamda yaşanan bir sorun, bu, zaten, hepimizin sorunu.

Teşekkürler.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şimdi, değerli meslektaşım, bize, Barolar Birliğine sadece avukatlar bakmıyor, başvurmuyor yani orada görme engelli olup bu bahsetmiş olduğunuz cihazı kullanmayan arkadaşlarımız da var. Bunu sadece Barolar Birliği için demiyorum, bütün kurumlar için diyorum. Yani sizin bahsettiğiniz ekipmanı olmayan, görme engelli olan, işitme engelli olan tüm engel gruplarının erişilebilir olabilmesi için yönlendirilebilir bir sistemin uygulanması gerekiyor, ondan bahsettim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Muhammet Bey, buyurun.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTI - Sayın Bakanım, 3 farklı soruya cevap vereceğim müsaadenizle.

Öncelikle, sayın vekilimizin erişilebilirlikle ilgili sorusuna hızlıca cevap vereyim. Bizim sitemizde görme engelliler anlamında herhangi bir problem olmadığına dair bir bilginiz var, şöyle ki: TSE'ye bu konuda lisans için başvuru yapıldı, teyit için başvuru yapıldı, bu süreçte çıkan Cumhurbaşkanlığı genelgesi doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına da başvuru yaptık; şu anda onunla ilgili dönüşü bekliyoruz. Aile Bakanlığıyla görüşmeler yapıyoruz, onlar da kısa süre içinde bu konuda bir denetim, bir izleme yapacaklarını ifade ettiler.

İkinci olarak, sayın vekilimizin ulusal önleme mekanizması kapsamında yapılan ziyaretlere ilişkin ifadelerle ilgili olarak kısmen bilgi vermek istiyorum. Bizim kurumumuzun üç fonksiyonundan biri ulusal önleme mekanizması malumunuz. Bu kapsamda, 2025 yılında 80 civarında kuruma gittik. Bu anlamda, özellikle cezaevlerine gidiyoruz. Cezaevlerinde sağlık hakkının kullanımından, sağlık hakkından mahkûmların gıdalarına, özellikle erişilebilirlikle ilgili hususlara -ki çok fazla gündeme geliyor- bunların tümüne dair rapor yazıyoruz. Şu an gittiğimiz bütün merkezlere -nezarethaneler olsun, cezaevleri olsun, engelli bakım merkezleri olsun- hepsine ilişkin raporlarımız kurumumuzun "web" sitesinde mevcut ve buna ilişkin olarak, bahsettiğiniz hususları yani sizin de vurguladığınız hususları, erişilebilirliğin sağlanması, işte, gıdayla ilgili hususlar, bunların tümüne hem ulusal önleme mekanizmasına ilişkin yıllık raporlarımızda hem de insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin raporumuzda yer veriyoruz, bunların tümü var. Ayrıca, dediğim gibi, oradan başvuru da alıyoruz. 2022-2025 yılları arasında -yanlış hatırlamıyorsam- 70 başvuru ve 3 tane ihlal kararımız var, başvuruların incelenmesi neticesinde 3 tane ihlal kararımız var.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Sonuçlanan başvurularda sorunlara dönük çözüm var mı?

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU İKİNCİ BAŞKANI MUHAMMET ECEVİT CARTI - Biz ayrımcılık yasağının ihlali olduğuna dair tespiti yapıp ilgili birime gönderiyoruz yani Millî Eğitim Bakanlığıya veya özel bir emlakçıya ya da işte, herhangi bir şirkete sorunun muhatabına konuyu resmî yazıyla iletiyoruz. Artı, şunu da ilave edeyim: Ziyaretlerimizin -ki ziyaretler çok büyük bir oranda habersiz yapılıyor- akabinde genellikle takip ziyareti de yapıyoruz, bu anlamda da gittiğimiz yerlere habersiz bir şekilde takip ziyareti de yapıyoruz.

Son olarak, Sayın Latif Vekilimizin belirttiği hususlarla ilgili olarak şunları söylemek istiyorum. İnsan hakları alanında resen inceleme yapabiliyoruz. Ayrıca, ayrımcılıkla mücadele yasağının ihlali bağlamında başvuru alabiliyoruz, onun dışında başvuru olmadan da resen inceleme yapabiliyoruz. Buna ilişkin örneklerimiz var yani ihlal kararlarımız da var.

Erişilebilirlikle ilgili olarak, tabii, mevzuat önerisi imkânımız var. Bununla ilgili çalışmalarımızı ilgili birimlere gönderiyoruz. Mesela Anayasa Mahkemesinin son iptal kararı sonrasında yaptığımız basın açıklaması, kurumumuzun basın açıklaması, bu anlamda, erişilebilirliğe ilişkin sürenin uzatılmasına ilişkin bir nevi bir mevzuat önerisi de diyebiliriz. Onun dışında, yine panel ve çalıştaylarla bu konulara aktif bir şekilde giriyoruz. Mesela, burada gündeme gelen seçimlerde engellilerin haklarını kullanılmasına ilişkin hususlarda, yine, ulusal politika belgelerinde yer alan bizim sorumlu ve ilgili olduğumuz hususlarda YSK'yle, işte, ilgili Aile Bakanlığıyla görüşerek ki önümüzdeki hafta muhtemelen engellilerin seçim haklarına ilişkin, seçim haklarını sağlıklı bir şekilde kullanmalarıyla ilgili bir görüşme daha yapacağız. Bunlarla ilgili hem resen hem kendi çalışmalarımız üzerine bu tür faaliyetler gerçekleştiriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Tüm misafirlerimize...

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Sayın Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Dilek Hanım, siz konuşmak mı istiyorsunuz?

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Evet efendim zira ben TİHEK'in kurucu üyesiyim, ülkemizin ilk görme engelli diplomatıyım.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Evet, sizi tanıyoruz.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Dolayısıyla, özellikle dikkat çekmek istediğim TİHEK'in çalışmalarına ilişkin olarak bir iki önemli, kıymetli husus var.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Çok hızlıca ifade ederseniz çünkü Genel Kurulda bir oylama var.

Buyurun.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Elbette, hemen.

TİHEK, özellikle kamu ile vatandaş arasında köprü misyonunu gören bir kurum olup ben bu misyonumuzu çok çok değerli bulmaktayım. Bu anlamda, bir görme engelli olarak ziyadesiyle onurum kırılırdı, incinirdim; Noterler Birliğinin böyle bir uygulaması olmamasına rağmen bizleri korumak adına şahit gösterilmesine ilişkin bize bir başvuru gelmişti. Biz bunu ihlal olarak yorumladıktan sonra Danıştayın da kararımıza atıfta bulunmasıyla, şimdi, Adalet Bakanlığımızın da söylediği gibi, bu uygulama kalkmış durumda; ben de gururla e-devletime girip kendi belgemi okuyabiliyorum.

Bir diğer önemli husus ise -hızlandırmak istediğim için kıymetli Bakanım- sesli kitaba erişim. 2018 yılında gelen bir başvuru üzerine mahkûm arkadaşlarımızın, görme engelli mahkûmlarımızın da eşit biçimde istifade edebilmesi için kütüphanelerden, Ceza Tevkif Evlerimizle birlikte yürüttüğümüz çalışmalar neticesinde şimdi o da yaygınlaştırılmış durumda. Yani TİHEK'in kararları ve kamuyla, vatandaşla sağlamış olduğu iletişim hakikaten engellilik alanında da pek çok alanda da kamuya bir vizyon katmaktadır. Yine, umarım bir araya geliriz, çok daha fazla yapmış olduğumuz anlatılacak işlerimiz var ve ben bunları gururla sizlerle paylaşmak isterim. Başvurularımızın yüzde 70'i de engellilik alanında. Bu da engelli kardeşlerimizin TİHEK'e duyduğu güvenin bir karinesidir benim için.

Sizlere kolaylıklar diler, en kalbî hürmetlerimle selamlarımı, muhabbetlerimi iletmek isterim.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Biz de çok teşekkür ediyoruz Dilek Hanım. Hem size hem diğer misafirlerimize Komisyonumuzun kapıları ardına kadar açık çünkü bu Komisyon 86 milyonun Komisyonu.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU ÜYESİ DİLEK ERTÜRK - Evet, benim Komisyonum.

BAŞKAN MEHMET MUHARREM KASAPOĞLU - Ve bu Komisyon bir vicdan komisyonu. O yüzden hep birlikte bunun sorumluluğu yerine getirmekle mükellefiz ve bu hassasiyeti hep birlikte taşıyoruz, bu hassasiyeti de görmekten mutluluk duyuyorum.

Tabii, sunumlar, komisyon toplantıları belki sınırlı bir süre zarfında gerçekleşiyor ama bu iletişimimizi bizim süreklilik arz eden bir şekle dönüştürmemiz gerekiyor. Hem bilgi akışı açısından hem az önce ifade ettiğimiz gibi, spesifik sorunların tespiti ve bu anlamda spesifik yaklaşımlarla bu sorunların çözülmesi açısından bir pratiklik gerekiyor. Ümit ediyorum ki bu 3 kurumla, gerek Bakanlığımızla gerek Barolar Birliğiyle gerekse İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuyla en üst derecede sağlarız. Ben hem teşekkürlerimle hem bundan sonraki sürece dair iyi niyet temennilerimle, başarı dilekleriyle bugünkü toplantımızı kapatıyorum; tekrar hem değerli Komisyon üyelerimize ve hem de değerli misafirlerimize, emek gösteren tüm uzman arkadaşlarıma da gönülden teşekkür ediyorum, hayırlı akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati: 17.41